

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

**Vztah otce a dítěte ve vybraných životních
situacích**

**Relationship between father and child in
chosen life situations**

Vedoucí práce:

PhDr. Drahomíra Oudová, PhD.

Autor:

Tereza Chvátalová

Praha 2009

Anotace

Bakalářská práce s názvem „Vztah otce a dítěte ve vybraných životních situacích“ se zabývá rolí otce od pravěku, přes starověk, až dodnes. Shrnuje, jaký vliv má otec na vývoj dítěte od jeho narození, až po dospělost. Uvádí pozitiva i negativa otcovské role. Dále pojednává o změně situace, která nastává ve vztahu otce a dítěte po rozvodu. Neopomene zmínit situace, které při rozvodu nastávají a mohou být pro dítě škodlivé. Varuje před častými chybami, kterých se otcové po rozvodu dopouštějí. Další důležitou životní situací, kterou práce také popisuje, je odchod otce na rodičovskou dovolenou. Zmíněn je systém nejen u nás, ale i v některých Evropských zemích.

V praktické části práce zkoumá vztahy otců a dětí, a zprostředkovává jejich názory. Zachycena jsou vyjádření obou skupin. Zaměřuje se na účast otců u porodu, i na čas, který otcové tráví se svými dětmi. Zjišťuje, jak pečují o své děti, zda jsou přísnější než matky, a jak to vše vnímají děti.

Annotation

The Bachelor's thesis called „The relationship between father and child in chosen life situations“ is concerned with the role of father since prehistoric times, through ancient times, until today. It summarizes the influence that a father has on the development of a child from birth till adulthood. The thesis introduces the positive and negative aspects of the father's role. Furthermore, it is concerned with the changing situation between father and child after the divorce of the parents. It does not forget to mention the situation that occur during divorce and can be harmful to the child. It warns of the frequent mistakes that fathers make after divorce. A further important life situation that the thesis describes is that of the father taking paternity leave. The Czech system as well as systems in other European countries are mentioned.

In the practical part of the thesis the relationships between father and child are examined. the opinions of both groups are included. It is focused on attendance of fathers to the childbirth and on time which they spend with children. It finds out how to they care about children, if they are more severe than mothers and how it is perceived by children.

Klíčová slova

Matka a dítě, otec a dítě, rodičovská dovolená, rozvod

Keywords

Divorce, father and child, mother and child, paternity leave

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 17. 8. 2009

.....
Tereza Chvátalová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé práce PhDr. Drahomíře Oudové PhD., za její ochotu ke vzájemné spolupráci a cenné rady.

Obsah

ÚVOD.....	7
1. OTEC V HISTORII.....	8
1.1 Pravěk.....	8
1.2 Starověk a středověk.....	9
1.3 Novověk.....	10
1.4 Dvacáté století.....	11
2. ROLE OTCE VE VÝVOJI DÍTĚTE.....	13
2.1 Početí.....	13
2.2 Těhotenství.....	13
2.3 Porod.....	16
2.4 Kojenec.....	17
2.5 Batole.....	18
2.6 Předškolní věk.....	20
2.7 Školní věk.....	21
2.8 Dospívání.....	22
3. ROZVOD.....	24
3.1 Rozvod a dítě.....	24
3.2 Otcovství po rozvodu.....	25
3.2.1 <i>Proč se muži se svými dětmi neseťkávají</i>	26
3.2.2 <i>Důsledky nepřítomnosti otce na psychiku dítěte</i>	27
3.3 Výhradní péče otců.....	28
3.3.1 <i>Děti ve výhradní péči otců</i>	30

<u>4. OTEC NA RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ.....</u>	<u>32</u>
<u>4.1 Proč muži nečerpají rodičovskou dovolenou.....</u>	<u>33</u>
<u>4.2 Situace v ČR.....</u>	<u>33</u>
<u>4.2.1 Systém v ČR.....</u>	<u>34</u>
<u>4.3 Čerpání rodičovské dovolené otci.....</u>	<u>35</u>
<u>4.3.1 Jak zvýšit čerpání rodičovské dovolené otci.....</u>	<u>36</u>
<u>4.3.2 Dobré příklady z praxe.....</u>	<u>36</u>
<u>4.4 Táta jako máma.....</u>	<u>37</u>
<u>5. PRAKTICKÁ ČÁST.....</u>	<u>40</u>
<u>5.1 Výzkumný problém-Hypotézy.....</u>	<u>40</u>
<u>5.2 Metodika výzkumu.....</u>	<u>40</u>
<u>5.2.1 Výzkumný soubor.....</u>	<u>41</u>
<u>5.3 Analýza výsledků.....</u>	<u>41</u>
<u>ZÁVĚR.....</u>	<u>54</u>
<u>PŘÍLOHY-Příloha č. 1.....</u>	<u>56</u>
<u>- Příloha č. 2.....</u>	<u>57</u>
<u>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....</u>	<u>58</u>

ÚVOD

Tato práce se zabývá muži-otci, jejich vztahy k dětem, ale také všeobecně otcovstvím, jakožto pojmem, který po dlouhých desetiletích (možná staletích) konečně začíná nabývat nového významu. V dnešní době relativní rovnoprávnosti klesá postavení muže, naopak ale stoupá postavení otce.

O matkách, jejich dětech, porodech, problémech s partnery, snech a tužbách toho bylo napsáno hodně, proto zastávám názor, že nyní by se měl věnovat čas a pozornost také otcům.

Otcové byli v minulosti (hlavně na konci předminulého a na počátku minulého století) často opomíjeni, i když byli a jsou (většinou) nedílnou součástí rodiny, jelikož zrovna propukal „kult matek“ (nejen díky S. Freudovi, ale i díky feminismu). Matka byla prohlášena za nejdůležitější objekt v životě dítěte a na otce se jaksí pozapomnělo. Nebo spíše začal být nedůležitý. Do vztahu matka-dítě se nevešel a byl chápán jako ten, kdo dítě sice stvořil, ale na svět už ho nepřivedl a při výchově by stačilo, když se bude angažovat až v pozdějším věku dítěte. Má přece jen hlavně živit rodinu.

To, co zde popisuji, je tradiční model rodiny, která dnes, alespoň doufám, je už z části přežitá. Dnes již není svět rozdělen přísně na mužský a ženský, kdy otec „pouze“ živí rodinu a matka vychovává děti. Nyní se role mužů i žen prolínají a dochází i k výměně rolí. Například na rodičovskou (či otcovskou) dovolenou může v dnešní době jít i muž – to bylo na počátku minulého století něco nepředstavitelného. I tímto tématem se budu v části své práce zabývat. Budu si tedy pokládat otázky: „Jaký je tzv. „nový otec“?, „V čem se liší od svých dědečků, pradědečků, předků vůbec?“ a různé jiné otázky.

Další neméně důležitou součástí mé práce je téma „Otcové a rozvod“. Proč i v době, kdy už víme, že otec je pro dítě neméně důležitý než matka, svěřováno 90% dětí po rozvodu pouze matkám? A proč se otcové tak často vzdávají možností kontaktu se svými dětmi? Otcové jsou často po rozvodu odstřiženi od svých dětí, děti jsou „naočkovány“ svými matkami proti svým otcům nebo jsou unášeny (ať již jednou nebo druhou stranou) a tím pádem mezi mnohými rodiči nastává válka. Trpí tím všichni, ale největší obětí je dítě, které je většinou malé a neumí nebo si ani nemůže utvořit svůj vlastní názor. Není divu, vždyť toto dělá problém i mnohým dospělým.

1. OTEC V HISTORII

1.1 Pravěk

Význam otce a jeho postavení v rodině se v průběhu celé historie lidstva velmi měnilo. U pravěkých lidí se nejprve musela vytvořit více méně soudržná společnost, aby mohlo následně dojít k vytvoření rodiny. Nejen tím se člověk začal odlišovat od zvířat. V pozdějších dobách následovalo párové soužití a ještě později i monogamie. „*Všichni muži mají děti, ale selekce zvyhodňuje ty, kdo se postarají o své potomstvo, tj. ty, kteří jsou nejen muži, ale dokáží být i otci.*“¹

Dalším vývojovým skokem bylo úplné odlišení mužských a ženských rolí. Ženy se staraly o děti, můžeme je již nazývat matkami, a muži obstarávali potravu a chránili svou rodinu. Od této doby je možné muže nazývat otcem. V dřívějších dobách totiž muži příliš na jeho potomcích nezáleželo, nechával je napospas nebezpečnému světu. Avšak nikdo neví, kdy přesně k těmto, tak zásadním změnám došlo. Nový způsob chování zapříčinil, že ti pravěcí muži, kteří se zajímali intenzivněji o své potomky, přinášeli jim potravu a chránili je, měli více dětí. Děti byly silnější a zdravější oproti těm, které byly ponechány svému osudu. A tak logicky nastalo, že muži, kteří se o své děti nestarali, neměli zajištěný dostatek potomků, a postupně mizeli. Převládl tedy muž-otec.²

Zoja (2005) také tvrdí, že narození od mateřství, které je dané, je otcovství pouze volbou. Ne nadarmo se říká, že otec je vždy nejistý. Muž roli otce, tedy zodpovědnost za jinou živou bytost, nepřijímá instinktivně, nýbrž dobrovolně. Nestává se otcem oplodněním ženy. Až když se dítě narodí, následuje volba, zda dítě adoptuje (přijme za své) či nikoliv. V dnešní době bych si však s tímto názorem dovolila nesouhlasit, je myslím již celkem dobře známo, že pokud se otec účastní porodu, nebo je dokonce s dětmi na rodičovské (otcovské) dovolené, objevují se u něj stejné schopnosti se o dítě postarat jako u matky (samozřejmě kromě kojení). Nenazvala bych to ale instinktem, nýbrž zkušeností. I matky prvorodičky potřebují nasbírat zkušenosti, tzv. si dítě „osahat“, aby mohly obstát v péči o něj. To samé dle mého názoru platí i u otců.

---

¹ ZOJA, Luigi: *Soumrak otců*. Praha: Prostor, 2005, str. 37

² Tamtéž

1.2 Starověk a středověk

Antické Řecko a Řím udělalo z otce Boha nad vlastní rodinou. Veškerá práva měl pouze muž (samozřejmě jen ten, který patřil mezi určitou vrstvu obyvatel, tzn. ne otrok, ne přistěhovalec), ani žena, ani dítě těmito právy nedisponovaly. Muž tedy rozhodoval o všem, co se v jeho rodině bude dít. Řecko bylo prvopočátkem nadvlády otce. Matka se stala pouze rodičkou a zároveň živitelkou „otcových“ dětí. V Římě byl otec postaven ještě výše nad vlastní děti, byly společně s matkou otcovým majetkem. Občas bylo přijetí dítěte (syna) potvrzováno aktem pozvednutí dítěte ze země, někdy stačil pouze fakt, že je dítě narozeno v manželství. Nebylo také výjimkou osvojení syna s celou jeho rodinou i majetkem. Dělal to lidé, kteří vlastní potomky neměli, a tato možnost byla jejich poslední šancí k jejich získání. Další druh osvojení byl podobný dnešní adopci. Adoptovaný byl přijat do nové rodiny a měl všechna práva, jakoby se v ní narodil, ovšem musel přerušit všechny kontakty se svou původní rodinou (většinou byli adoptováni již dospělí muži). V pozdější době mohla být adoptována i žena.³

Ve Starých řeckých bájích a pověstech je často líčeno otcovství, otcové jsou slavní, mocní nebo jsou rovnou Bohy. Jejich synové však často chtějí být ještě slavnější a dokázat více hrdinských činů než jejich otcové. Mnohdy ale zemřou dříve, než se jim to povede. Často neposlechnou otcovy rady, což vede k jejich smrti. Tyto pověsti byly napsány zřejmě jako varování, že otec je moudrý, ví o životě více než jeho syn, a proto by syn měl otce poslechnout. Jinak se mu může stát, že zemře.⁴

V židovském náboženství, zejména ve Starém zákoně, který později přejímá křesťanství, je otcem všech Bůh. Zajímavé jsou postavy otců, které vystupují v první z pěti knih Mojžíšových, v knize Genesis. Abraham slepě poslouchá Boha a je ochoten obětovat mu svého jediného syna. Bůh však tuto oběť nechce, chce jenom důkaz, že Abraham je bohobojný. Stejně jako Abraham poslouchá svého Boha, tak Izák poslouchá svého otce. Avšak jeho synové již tak příkladní nejsou. Ezau se za trochu jídla vzdá svého prvorozenství a Jákob svého otce při požehnání klidně oklame. Není však potrestán, až později dojde ke ztrátě jeho nejoblíbenějšího z dvanácti synů, Josefa.

---

³ Dr. ČERNÝ, Miroslav: *seminář z Římského práva*, <http://juristic.zcu.cz/plzen/sw/kpd/2rpssem.doc>

⁴ PETIŠKA, Eduard: *Staré řecké báje a pověsti*. Praha: Albatros, 2002

Josef svého otce nadevše miluje a ctí, a i když se zdá, že by svému otci klidně mohl udílet rady do života, nedělá to. O otcích a dcerách se Starý zákon příliš nezmiňuje, pokud nejde např. o uzavírání sňatků. Jeden příklad dceřiny lásky a poslušnosti otci by se však našel a to v příběhu soudce Jiftácha. Ten za vítězství nad svými nepřáteli Bohu slíbí jako zápalnou oběť prvního člověka, který mu z jeho domu vyjde vstříc. Bohužel je to však jeho dcera. Jiftách tedy splní, co slíbil, a svou dceru obětuje.

„Stát se otcem v křesťanské kultuře znamená, již od dávných dob, stát se otcem spíše v sociálním než biologickém smyslu. Slovo otec většinou neznamená někoho, kdo by mohl prokázat své otcovství (kdo by také mohl?), ale spíše někoho, kdo je ochoten své otcovství uznat a zavázat se k tomu, že se o dítě postará, například tím, že se ožení s matkou toho dítěte.“⁵

1.3 Novověk

Až do 18. století se držel otec na první pozici v rodině. Byl stále uctíván jako autorita. Většina otců byla pořád v blízkosti svých dětí, otec pracoval na poli, v obchodě či na trhu nedaleko domova společně se svou manželkou a často i s dětmi. Byl tedy téměř neustále přítomen, nikam se nevzdaloval a byl v životě, vzdělávání i výchově svých dětí, brán jako důležitější než jeho žena. Toto období však mělo brzy skončit. Stalo se tak během a po průmyslové revoluci. Otcové odcházejí pryč za prací, děti je celý den, někdy i dlouhý čas nevidí. Otec se stává cizincem ve svém vlastním domě a tím ztrácí i všechny výsady, které doposud měl. Vychovatelem dětí se nyní stává matka, stará se o ně, přebírá za ně zodpovědnost. Postupem času se matky stávají tím jediným rodičem, který by měl děti vychovávat, protože je kompetentnější než otcové. Tím bohužel dochází ke ztrátě kontaktu a komunikace otců s dětmi. Muž do výchovy zasahuje až v pozdějším věku dítěte nebo pouze pokud matčina výchova selhává. Je nadále brán jako hlava rodiny, ovšem již pouze oficiální. Jeho zájmy se přesouvají z rodiny na kariéru.⁶

---

⁵ BURGESS, Adrienne: *Návrat otcovství*. Brno: Jota, 2004, str. 104

⁶ BLANKENHORN, D.: *Fatherless America*. New York: HarperCollins publisher, 1995

1.4 Dvacáté století

Na počátku 20. století se muži stále více honí za kariérou, tentokrát však z důvodu, aby svým dětem dopřáli lepší život, než měli oni sami. Děti už nepřebírají rodinné podniky po svých otcích, stále častěji se chtějí lišit. Otec pracuje, aby děti (v těchto dobách spíše ještě synové než dcery) mohly studovat. Když děti dostudují, stává se, že se stále častěji stydí za své nevzdělané otce. Tak začíná bludný kruh zhoršených vztahů mezi otci a jejich dětmi. Tomu nepřispívá ani psychoanalýzou vytvořený tzv. „kult mateřství“. Otec je odsouván do pozadí, nemůže narušovat intimní vztah mezi matkou a dítětem. Matka je to jediné, co dítě ke svému zdárnému vývoji potřebuje. I když Freud otce ve svých teoriích nezavrhoval, matku přesto považoval za nejdůležitější součást života dítěte, alespoň v raném věku. Jeho následovníci však na otce jaksi zapomněli úplně a tak otcovství bylo dále utlačováno. Dodnes je v naší kultuře tento jev velmi zakořeněn, a spousta lidí se této teorie stále drží. Matka patří k dítěti a otec živí rodinu.

Ani války nepomohly návratu otcovství. Otcové byli dlouho pryč, a pokud se vůbec kdy vrátili, jejich děti je nemusely přijmout a někdy ani nepřijaly.

V poválečném období zasadil otcovství další ránu John Bowlby svou teorií attachmentu (= citová vazba, připoutání). *Na základě svých zkušeností s emočními a vztahovými problémy dětí vychovávaných v ústavech došel k závěru, že kvalita raných sociálních vztahů je kritická a nezbytná nejen pro další psychický vývoj, ale dokonce i pro přežití. Vytvoření citové vazby závisí jak na matce, tak na dítěti, chování matky i dítěte má vrozený základ.*⁷ Zdůrazňoval, že nepřítomnost matky u dítěte může mít zásadní vliv na jeho charakter, může dokonce dojít k určitému psychickému poškození. Podle této teorie dítě po porodu vnímá osobu matky a svou osobu jako jednu bytost. Výzkumy v této oblasti však probíhaly v ústavech i mimo ně, ale pouze v rodinách, kde o dítě pečovala jenom matka a otcové jakožto osoby primárně pečující o dítě do výzkumu zahrnuti vůbec nebyli.⁸ Tato teorie proto není příliš relevantní, ve své době však měla veliký úspěch, neboť potvrzovala trendy té doby. Častým argumentem v této době bylo také to, že matka dítě devět měsíců nosí ve svém lůně, a proto je dítě k matce takto připoutáno i po porodu. Narození je pokračováním symbiózy v těhotenství.

---

⁷ VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005, str. 42

⁸ BOWLBY, John: *Child care and the growth of love*. Harmondsworth: Penguin Books, 1965

Vědci ovšem naprosto opomenuli fakt, že tento vztah mezi matkou a dítětem se nachází i u matek adoptivních, které dítě v lůně nenosily. Dnes je však tato teorie aplikována i na otce, zkrátka na osobu, která je dítěti v jeho prvních měsících a letech nejbližší.

Tuto dobu, kdy otec nebyl brán příliš na vědomí, kdy se objevovalo nepřátelství ke všemu mužskému nebo otcovskému, dobře vystihuje nápis v hale New Yorkského metra: „*A woman needs a man like a fish needs a bicycle*“^{9 10} Bylo to způsobeno nejen podporováním „kultu mateřství“, ale i rozvojem feminismu. Ženy přestávaly být závislé na mužích i finančně, získávaly téměř stejné pracovní posty jako muži, dostaly se do politiky, začaly podnikat. Zdálo se tedy, že muže už nepotřebují vůbec k ničemu (ke zplození dítěte existují spermabanky-názory některých radikálních feministek).

Dnes je tento radikální názor, dle mého soudu naštěstí již přežitek. Od 70. let 20. století dochází k náhlému obratu, muž jako otec se dostává do středu zájmu, protože mnohé ženy, děti i celé rodiny zjistily, že jim otec velmi chybí. Můžeme to nazvat rehabilitací otcovství. Ne každá žena touží být s dítětem sama, právě naopak. A ne každý otec musí být podezříván z toho, že nechce mít žádné děti, protože je s nimi spousta starostí.

Prof. MUDr. Petr Goetz, CSc. tvrdí, že díky příspěví Prof. Matějčka je dnes prokázáno, že velmi intenzivní citový vztah mezi otcem a dítětem, se může vyvinout již v době těsně po narození. Tento tzv. otcovský cit se zvyšuje s tím, jak se později otec dítěti věnuje. Tudíž je zřejmé, že tento cit není vrozený pouze matkám, ale i otcům, záleží však na tom, jak ho rozvíjí. Dále tvrdí, že to aby se z muže stal dobrý otec, je z části ovlivněno genetickými dispozicemi. Geny pro „dobré otcovství“ se dědí, avšak dobrého otce nelze poznat pouze podle genů. Otcovství je podmíněno také vlivem prostředí, a to hlavně rodiny, ze které muž pochází. Důležitým faktorem je, jak se k němu choval jeho otec, jaké bylo rodinné prostředí, jaký vztah měl s matkou. I když by to mnohé ženy chtěly, nelze tedy stanovit podle genů, který muž bude dobrým otcem a který ne.¹¹

---

⁹ „Žena potřebuje muže jako ryba kolo“ – překlad Tereza Chvátalová

¹⁰ BAKALÁŘ, Eduard: *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad, 2002, str. 152

¹¹ Prof. MUDr. Petr Goetz, CSc., Ústav biologie a lékařské genetiky UK, 2. Lékařská fakulta a FN Motol, z pořadu ČT: *Sama doma*, 12.3.2007

2. ROLE OTCE VE VÝVOJI DÍTĚTE

Dnes už je všeobecně známo, že nejlepší pro dítě je mít plně funkční rodinu, to znamená maminku i tatínka, kteří se mají rádi, a i když se občas pohádají, dokážou nalézat kompromisy. Samozřejmě že ne každé dítě má takové štěstí, aby mělo oba rodiče, kteří ještě navíc dobře fungují nejen jako rodiče, ale i jako manželé. Přesto však bych se zpočátku v této kapitole ráda zabývala vlivem otce na dítě ve fungující nukleární rodině a až později dopady na dítě, pokud otec v jeho výchově chybí.

2.1 Počtetí

Podle výsledků výzkumů Charlieho Lewise, který uskutečnil v roce 1984 hloubkové rozhovory se stovkou novopečených otců, se muži jen zřídka vědomě rozhodují, zda se stanou otci. Téměř polovina z nich se svou ženou toto téma nijak vážně neprobírala. Žena obvykle přestala antikoncepci užívat pouze ze svého vlastního rozhodnutí. To ovšem vůbec neznamená, že muži nechtějí mít děti. Sedmdesát šest procent mužů z tohoto výzkumu předpokládalo, že jednou děti mít budou a čtyřicet čtyři procent vědělo naprosto přesně, kolik dětí chtějí mít.¹² To je zřejmě způsobeno tím, že někteří muži o rodičovství nepřemýšlejí tolik jako jejich partnerky. Tikání jejich biologických hodin není tak silné jako u žen. Souvisí to zřejmě s faktem, že muž může plodit děti do daleko vyššího věku než žena. Není proto ničím tolik „honěn“, snad právě kromě partnerky samotné (nebo jeho vědomím, že je načase, protože s jinou partnerkou děti mít nechce). Ale u většiny mužů, u kterých není početí příliš vítané, dojde po narození dítěte k velkému obratu. Později tvrdí, že jejich dítě je to nejdůležitější na světě a život bez něj si nedokážou představit. Samozřejmě se najdou i tací, kteří se z dítěte neradují nikdy, ale takoví muži většinou své děti nevychovávají a nejsou ani přítomni jakožto otcové v jejich životech.

2.2 Těhotenství

Budoucí otec nikdy nezažije, jaký je to pocit mít dítě jako součást vlastní bytosti. V raném těhotenství muž většinou nepocítuje žádnou změnu, i když se účastnil jeho zplození. V tomto stadiu je dítě téměř nereálné i pro matku, natož pro otce.

---

¹² BURGESS, Adrienne: *Návrat otcovství*. Brno: Jota, 2004

Pro muže je příprava na rodičovství a smíření se s tímto faktem těžší hlavně proto, že nemá fyzický kontakt s dítětem v těhotenství jako má matka. Často se muži špatně vyrovnávají se změnou chování partnerky (v důsledku hormonálních změn), tím pádem těhotenství ovlivňuje i jejich vlastní psychiku. „*Může se cítit vyloučený, zbytečný, nejistý a prožívat nejrůznější obavy. Nejistota a rozpaky nad změnou situace jsou relativně časté i u mužů, kteří si dítě přáli.*“¹³ Těhotenství je jednou ze situací v životě, kterou muži nemohou nijak ovlivňovat. Všechny informace o svém potomkovi mají pouze zprostředkované, tzv. z druhé ruky. A to buď od doktora, nebo od své partnerky. Nastávající otcové většinou ani nenavštěvují žádné předporodní kurzy, nečtou knihy o těhotenství a zřídka si o něm povídají se zkušenějšími muži-otci. V tomto mají ženy téměř vždy náskok. Většinu informací vědí od kamarádek, matek, z časopisů, knížek a co neví, na to se zeptají doktora. Málokterý muž se však, pokud už svou partnerku k doktorovi doprovází, na něco zeptá. Ať již z jakéhokoliv důvodu. Existují však i takové případy, že pro neochotu doktora/doktorky či sestřiček „zdržovat se“ vysvětlováním něčeho nastávajícímu otci, se tento dalšího vyptávání raději vzdal. Sestřičky i doktoři většinou na dotaz odpovídali, že partnerka už všechno ví, ať se tedy zeptá jí, nebo ho odkazovali právě na předporodní kurzy. Ty jsou pořádané během dne a jsou spíše pro ženy. Každý nastávající otec tam sice může přijít, ale málokterý muž bude chtít navštěvovat předporodní kurz, když bude mezi samými ženami jediný. Zdá se, jakoby tento téměř začarovaný kruh házel budoucím otcům „klacky pod nohy“, aby se raději drželi stranou a starali se o svou těhotnou partnerku. Tím se ale může stát, že otec bude muset vše po porodu dohánět a bude si oproti své partnerce připadat nemožný. Mnoho mužů často trápí, jak je možné, že jejich žena vždy ví, co má dělat a oni ne. Ne vždy je to však pouze jejich vina. Během celého těhotenství se o jejich pocity ani reakce nikdo nezajímá. Tou nejdůležitější osobou je přece nyní matka. Není proto divu, že spousta otců nemůže po porodu navázat s dítětem kvalitní pouto. Pokud by toto pouto bylo navázáno a posilováno již během těhotenství, zjevně by se po porodu již pouze prohlubovalo.

---

¹³ VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum, 2007, str. 120

„Není to tak dlouho, co těhotenství nechávalo nastávající otce naprosto chladné. Nyní již víme, že prožívají prudké změny nálad, že budoucí otcové neplánovaných dětí trpí extrémním emocionálním vypětím a že mnozí otcové jsou hluboce zasaženi potratem. Když jsou děti plánované, nastávající otcové pociťují nadšení a zakoušejí pocity vlastní důležitosti, zodpovědnosti a strachu a probíhající těhotenství popisují stejnými výrazy jako matky. K plodu si vytvářejí pouto a jsou šťastím bez sebe, když ho vidí na ultrazvuku, slyší jeho srdce nebo cítí, jak se hýbe.“¹⁴

Aby ženy podpořily rozvoj budoucí otcovské role, je vhodné dát mužům příležitost, aby mohli sdílet projevy vlastního potomka (např. sdělit když kope, nechat se doprovodit k doktorovi na ultrazvuk, apod.). Ve vztahu k ještě nenarozenému dítěti potřebuje otec získat pocit, že je i v této době (kdy dítě nevidí, nemůže si ho pochovat) velmi významný. Nelze spoléhat na to, že se hezký rodičovský vztah vytvoří sám od sebe.

Občas se v literatuře vyskytují i případy tzv. kuvádí (couvade) syndromu.¹⁵ Tento termín je používán v případě, kdy muž v období těhotenství své partnerky, ho jakoby prožívá s ní. Například začíná tloustnout, mívá bolesti, je podrážděný. Mnoho odborníků se touto teorií zabývá a fascinuje je, mnoho jiných zase říká, že tyto příznaky mají alternativní vysvětlení. Pro tloustnutí např., že se muž již příliš nehýbe, neboť veškeré aktivity podnikal se svou ženou nebo vítají změnu v jídelníčku, jelikož jejich partnerka konečně přestala držet dietu.

„U otců, kteří jsou díky svému zájmu o těhotenství na příchod svého dítěte dobře připraveni, je výskyt podivných symptomů nepravděpodobný a brzy také pochopí, že zatímco je zkušenost mužů s těhotenstvím nutně odlišná od zkušenosti žen, rozhodně nemusí být druhořadá. Otcové i matky totiž společně zažívají pocit, že zvnějšku sledují něco uvnitř, a oba si budují vztah s ještě nenarozeným dítětem. Dobře připravení otcové se po narození dítěte neodsunují, ani se nenechají odsunout.“¹⁶

---

¹⁴ BURGESS, Adrienne: *Návrat otcovství*. Brno: Jota, 2004, str. 113

¹⁵ Tento termín poprvé použil antropolog Tailor v 19.stol., aby popsal kmenové rituály otců, mezi něž patřil zákaz konzumace některých potravin nebo uléhání muže během porodu do postele vedle partnerky a simulování porodních bolestí. Význam pochází z francouzského slova *couver*, což znamená *vyklubávat se, líhnout se, sedět (na vejcích)*.

¹⁶ BURGESS, Adrienne: *Návrat otcovství*. Brno: Jota, 2004, str. 121

2.3 Porod

Není to tak dávno, kdy u nás stále ještě nesměli otcové k porodu. Matky byly zavřené v porodnici, nesměly odejít mimo oddělení, otcové se shromažďovali pod okny nebo ve vrátnicích. Jejich děti jim byly ukazovány v oknech či přes dveře, kdy nemohli nic vidět a často se se svým dítětem setkali až po týdnu, kdy si ho i s partnerkou vezli z porodnice. Nebylo jim umožněno ani navštívit partnerku, či ji nějakým jiným způsobem podpořit. Mobily ještě před patnácti lety vůbec nebyly běžnou záležitostí a telefonní automaty byly často v prostorách mimo oddělení, kam se nesmělo. Vše záleželo na personálu porodnice, jestli matce dovolí komunikovat s okolím. Tato záležitost byla pro matku docela stresující a mohla být i pro dítě.

Ve Velké Británii ještě v roce 1975 pouštěl otce k porodu pouze každý třetí porodník, a to ještě jen na přání matky. Dnes je to však velmi rozšířený trend. V některých zemích chodí k porodu dokonce 100% otců, i těch, kteří se svými partnerkami nežijí.

Avšak i v těchto dobách se objevují, sice zřídka, ale přece, názory žen, které muže na porodním sále nechtějí. Ať již z důvodu, že je to příliš intimní chvíle, nebo ženy projevují některé emoce i bolest, které nemohou zakrýt a nechtějí, aby to někdo jim blízký viděl. Názor jedné budoucí matky, která s otcem u porodu nesouhlasí, je velmi humorný: „*Přítomnost otců u porodu bych chápala, kdyby i oni měli bolesti: alespoň by jim během něj měli depilovat nohy voskem nebo něco takového!*“¹⁷ Někteří odborníci, kteří jsou proti tomu, aby otcové byli na porodním sále, prohlašují, že jejich přítomnost u porodu může za všechny následné potíže těžkého porodu, za zhoršenou kvalitu sexu po porodu i rozvody.¹⁸ To jsou však velmi radikální a nepotvrzené názory.

Každý muž by měl však mít možnost volby, zda bude u porodu přítomen či nikoliv. A to i přes vroucné přání či dokonce nátlak partnerky. Muži, kteří u porodu nebyli občas tvrdí, že si nechtějí zkažit obraz své krásné manželky tak hrůznou podívanou. Naopak muži, kteří si u porodu přejí být, okamžik narození dítěte popisují jako to nejhezčí, co v životě zažili. Na druhou stranu samozřejmě musí mít i žena právo odmítnout svého partnera, respektive jeho přítomnost na porodním sále. Vše je zkrátka věcí dohody obou partnerů.

---

¹⁷ BURGESS, Adrienne: *Návrat otcovství*. Brno: Jota, 2004, str. 123

¹⁸ BURGESS, Adrienne: *Návrat otcovství*. Brno: Jota, 2004

V České Republice se dnes stále zvyšuje počet otců, kteří se porodu účastní. A to ze všech možných důvodů, jakými jsou např., že chtějí vidět, jak se rodí nový život, kvůli podpoře partnerky, atd. Existují však i jiné důvody, proč je stále více mužů přítomno u porodu. Jedním z nich je i zvyšující se sexuální otevřenost. Lidé už některá témata nepovažují za tabu, jsou mnohem otevřenější, přístupnější a možná i otrlejší než generace jejich rodičů (pokud ti nebyli třeba členy hippies). Proto stoupá i počet tatínků, kteří své dítě vidí ihned, někdy i dříve než samotné matky. Mnohem více se porod probírá i v různých časopisech, stal se naprosto přirozeným tématem k hovoru.

2.4 Kojenec

I když je novorozenecké období zajímavé z hlediska vývoje dítěte, není již tolik významné z hlediska vytváření vztahů. Dle Vágnerové kojenecké období trvá od jednoho měsíce do jednoho roku, tudíž novorozenecké období pouze měsíc.¹⁹ Z tohoto hlediska (tj. délka období) je kojenecký věk zajímavějším obdobím pro zkoumání vztahů otce a dítěte.

Pokud se o dítě primárně stará matka, je mu nejbližší osobou ona. V kojeneckém období však dítě nejen vnímá, ale začíná si pamatovat i jiné jemu známé lidi a vytváří si k nim vztah. To jaké vztahy budou, záleží ve větší míře na ostatních lidech než dítěti samém. Avšak i zde se mohou projevat budoucí charakterové vlastnosti a také odolnost vůči zátěži. Žádné dítě není navlas stejné, každé se bude jinak vyrovnávat s různými zátěžovými situacemi.

Kolem šestého měsíce si začíná dítě uvědomovat, jak různí lidé vypadají, co dělají, především když se aktivita dítěte nějak přímo dotýká. Pokud se otec o dítě stará, stane se stejně důležitou součástí jeho života jako matka. „*Otcové se k dětem obvykle chovají jinak než matky, a proto mohou děti jejich prostřednictvím získat novou zkušenost. Méně často jim poskytují základní péči, jako je krmení, koupání, apod., ale více si s nimi hrají. Jejich hra s dětmi bývá jiná než s matkou, bývají ráznější, aktivnější, preferují pohybové hry. Objevuje se zde první genderově rozlišující chování, otcové nereagují na dcery a syny stejně, matky se obvykle chovají univerzálněji.*

---

¹⁹ VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie I.* Praha: Karolinum, 2005

I otec dovede synchronizovat svou aktivitu s dítětem a posloužit mu jako zrcadlo, ale může reagovat na jiné projevy a jeho chování bude tudíž posilovat rozvoj jiných dovedností.“²⁰

V kojeneckém období nastává problém ve vztahu otce a dítěte, a sice ten, že otec pouze navazuje na matku. Matky své partnery často kontrolují, jestli vše dělají správně, a jak se k dítěti chovají. Otec nemá příliš možnost chovat se dle své vlastní volby. Většina mužů však předpokládá, že nemají dostatek zkušeností s dítětem, jako jejich partnerka a její rady a ponaučení akceptují. Avšak i matky, zvláště prvorodičky jsou často nezkušené. Mnoho dětí po narození trpí přehřátím, jelikož matky jsou velmi úzkostlivé a bojí se, aby jejich dítě nenastydlo. Mnoho z těchto přehřátí může skončit i hospitalizací. Muži to však často nechají být, protože si řeknou, že partnerka ví, jak se má o dítě postarat. I když je to proti logice. Oba mají na začátku života svého dítěte téměř stejnou startovní pozici. Pokud se muž v těhotenství alespoň trochu zajímá, neměl by být znevýhodněn. I když jedno znevýhodnění by tu mohlo být. Tzv. mateřský instinkt, který má ženě napovědět, jak se o dítě starat. Někteří odborníci však začínají prosazovat i pojem otcovský instinkt u otců, kteří primárně pečují o své děti. Většinou se ale péče o dítě musí naučit jako cokoliv jiného v životě. Jelikož jsou matky se svými dětmi častěji než otcové, mohou se ze svých počátečních chyb poučit. Mužům to však často není dovoleno, pokud něco dělají špatně a jsou sledováni, ihned se jim dostane rady, jak na to. Ne vždy je to na škodu. Avšak čím nešikovněji se otec cítí, tím méně toho dělá a tím méně se toho naučí. Měli by volit heslo: „Cvičení dělá tátu (i mámu)“.

Otec ve vztahu k dítěti slouží také jako pojistka, pokud rodičovské schopnosti matky selhaly. Citlivý a milující otec může beze všeho nahradit dítěti zkušenost, která mu chybí. Totéž platí i v případě, že se citová vazba mezi matkou a dítětem sice vytvoří, ale různé životní stresové situace ji nějakým způsobem naruší. Nejlepší variantou však je jistý a bezpečný vztah s oběma rodiči.

2.5 Batole

Batolecí věk trvá od jednoho roku do tří let. V této době se může u některých dětí více závislých na matkách projevovat separační úzkost. Pokud však s dítětem tráví dostatek času otec, ale také například jiní příbuzní, vznik separační úzkosti se snižuje.

---

²⁰ VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005, str. 115

Záleží i na věku dítěte, separační úzkost obvykle mizí kolem druhého roku, ve třetím se již téměř nevyskytuje. Dítě se díky tomu naučí, že různí lidé se mohou chovat různě, hlavně jinak než matka. Naučí se něco málo o různorodosti vztahů, z čehož později v životě mohou těžit. Otec dětem pomáhá k odpoutání od matky nejen tím, že jim nabízí jiný bezpečný, na matce nezávislý vztah, ale také často funguje jako určitý nárazník mezi dítětem a matkou. Bez jeho přítomnosti je velmi těžké dosáhnout, bez nějaké újmy na psychické pohodě, nezávislosti. To je totiž především otcův úkol.

Otcové v této době věnují svým dětem více času než dříve, protože dítě už samo vykonává nějakou aktivitu, ke které se otec může připojit. Jelikož jsou pro děti stále vzácnější než matka, která s nimi tráví téměř všechnen čas, jsou oživením jejich denního stereotypu. Otcové jim přinášejí vzrušení do života, nové nápady a podněty. Matku vyhledávají v situacích, kdy se cítí nejisté, nebo které se jim nelíbí. Hledají u ní bezpečí. Ve vztahu mezi otcem a dítětem stále převažuje hra. Hry s otci jsou aktivnější a více tělesné, často se s nimi děti „perou“. Volí také jiné hračky než matky. Zaměřují se na techničtější hračky, do hraní se hodně promítá sport. Matky naopak dávají přednost klidnějším hrám, hodně dětem čtou, vyprávějí, snaží se rozvíjet řeč. *„Otcové si často s dětmi hrají odvážnějšími způsoby, které naučí dítě zkoumat, riskovat, dostat se do prance a i plakat, avšak s tím, že mu zase otrne. Povšimněte si, že dítě se téměř vždy znovu vrací do prance, i když je to někdy dost divoké.“*²¹

Otcové také kladou větší důraz na dodržování nějakých pravidel, řádů a na disciplínu. Často vedou dítě k vyšším výkonům, nepřizpůsobují své chování tolik možnostem dítěte jako matky (od nich často slyšíme: „vždyť je ještě malý/á). Od dítěte vyžadují někdy až heroické výkony. Podporují více rozvoj samostatnosti, prokázání odvahy a přijetí rizika. Dětem pomáhají k tomu, aby se prosadily nejen v rámci rodiny, ale i mimo ni. Tím je připravují na budoucnost a předávají jim zkušenosti, které jim při budování vztahů s vrstevníky budou užitečné. Například jsou to bojové hry, škádlení, tlak na dodržování pravidel při různých hrách, podněcování k hledání řešení, ke zvládnutí nových situací, ke spoléhání na vlastní síly, apod.²² Dítě je tedy vedeno ke kázni, aby se v pozdějším životě umělo vyrovnávat s různými překážkami a omezeními. Díky tomu si dítě snáze uvědomuje, že v životě se vše netočí jen kolem něj a nejde vždy pouze o uspokojení vlastních potřeb.

---

²¹ BAKALÁŘ, Eduard: *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad, 2002, str. 146

²² LeCAMUS, J., ZAOUCHÉ-GAUDRON, Ch.: *Otec a socializace nejmenších*. Praha: Portál, 2000, Psychologie dnes, 1, str. 16-18

Dle Vágnerové již v tomto věku podporují otcové rozvoj genderové identity více než matky. (Ve svém okolí často slyším názory otců jako: „Přece ten kluk nebude mít na sobě pyžamo se srdíčkama!“.) Bývají se svou mužskou rolí více identifikováni a při výchově ji více uplatňují. Týká se to hlavně výchovy chlapců. S těmi dle průzkumů otec tráví více času, je si více jist, jak s nimi zacházet a hrát si, než s děvčaty. Pro syny vytváří model mužského chování, snaží se, aby syn měl rád stejné věci, aby se mu podobal. Vyhraněnější postoj bývá pouze u prvního syna, u ostatních je tento vztah mnohem volnější a liberálnější. Chování k dcerám ovlivňuje do určité míry mužův vztah k partnerce. Mnohdy v dcerách objevují partnerčiny vlastnosti (ať již negativní či pozitivní), u svých synů zase ty své.²³

2.6 Předškolní věk

Předškolní věk, nebo také někdy nazývaný věk hry, trvá přibližně od tří let do šesti až sedmi let. Konec tohoto období je dán nástupem do školy. Ten sice většinou nastává ve věku šesti let, ale z důvodu odkladu může být nastaven až na sedm let. V této době matka stále zůstává pro dítě zdrojem jistoty a bezpečí, i když se od ní dítě čím dál víc odpoutává. Otec je stále ještě vzácnější než matka, častěji s nimi však podniká různé výlety a dobrodružné akce. Ukazuje jim svět mimo domov, děti získávají nové zkušenosti a ponaučení. Otcové se svými dětmi mluví méně i o problémech, více je podněcují k samostatnosti v jejich řešení. Podporují soutěživost, pokud dítě např. něco vyhraje, jsou na něj mnohem pyšnější než matka. Matka má zase větší radost, když se dítě např. rozdělí o hračku, více také dítě učí, jak se vyrovnat s prohrou. Používá v řeči více příkazů či přímých pokynů, sloužících k usměrňování chování dítěte. Otcovo rozličné chování k chlapci a děvčeti se dále prohlubuje. Dle PhDr. Adama Suchého by se zhruba od čtyř let syn měl více identifikovat se svým otcem, zatímco dcera s matkou. Pokud jeden rodič chybí, není to pro vývoj dítěte příliš dobré. Pokud např. chybí otec, měl by se najít nějaký jiný mužský element (dědeček, strýc, trenér, apod.), který bude pro dítě vzorem, se kterým se může identifikovat.²⁴

---

²³ VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005

²⁴ PhDr. Adam Suchý, klinický psycholog FN Olomouc, z pořadu ČT: *Sama doma*, 14.10.2008

Vztah s otcem je mnohem více různorodý než vztah s matkou. Vágnerová tvrdí (na základě knihy: LAMB, M., E.: The role of the father, 2004), že chování otce k dítěti ovlivňuje do značné míry kvalita partnerského vztahu. Na jeho rodičovské chování má větší vliv než na matčino. To je dáno faktem, že otcovská role není tak jasně vymezena jako role matky, a způsob jeho chování k dítěti i míra angažovanosti na výchově závisí víc na sociálních, osobních či aktuálních faktorech, jako jsou společenské zvyklosti, dobré rodinné klima, zájem otce o potomka nebo matčiny představy a požadavky, do jaké míry by se měl otec dítěti věnovat.²⁵

Vztah otců k dětem je jiný i v tom, co a jak svým dětem vysvětlují. Například začínají s vysvětlováním téměř jako rovný s rovným. Nebojí se tolik, že to na dítě bude složité. Naopak matky se většinou snaží říct vše jednodušeji, přiměřeně věku. *„Otcové jsou často otevřenější a upřímnější k dětem ve věcech, které jaksi narušují společenské normy. Děti jsou rády, když mají zdroj upřímnosti, na nějž se lze spolehnout. Dělá jim dobře vědět, že otec je tak dobrý ochránce, že je ani nemusí ochraňovat před pravdou, neboť umí změkčit její dopad. Upřímnost ovšem neznamená, že vždy říkáte všechno: znamená také schopnost přiznat si, že se obáváte být úplně upřímný, neboť děti některým věcem zatím nerozumí natolik, aby je to ochránilo před strachem. Z toho vyplývá, že jim o příštích narozeninách řeknete víc, když si o to řeknou. Můžeme říct, že otcové ve věci upřímnosti více riskují, např., že dítě nebude schopno něčemu porozumět, že však současně pochopí, jak přes nedorozumění vede cesta k porozumění.“*²⁶

2.7 Školní věk

Otec je v tomto období důležitý pro syna i pro dceru. Pro každého ale trochu jinak. Syn potřebuje vidět, jak jeho otec funguje v rodině, jeho aktivní roli. Otcův vztah k matce je velmi zásadní z důvodu, aby si syn utvořil obrázek, jak funguje rodina a vztahy v ní. Vztah k dceři je v této době obzvláště důležitý, protože otec (matka také, ale v menší míře) má největší vliv na její schopnost vycházet s muži. *„Způsob, jakým otec reaguje na feminitu své dcery, může mít vliv, může mít trvalý vliv na způsob, jak bude s muži jednat. U děvčete, které je ve svých interakcích s otcem stále frustrováno, se může vytvořit negativní postoj k mužům.“*

---

²⁵ VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie I.* Praha: Karolinum, 2005

²⁶ BAKALÁŘ, Eduard: *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít.* Praha: Vyšehrad, 2002, str. 146

Kvalita vztahu otec-dcera je klíčová, má-li být žena úspěšná jak ve svých vztazích k mužům, tak i ve svém tvořivém a profesionálním životě. ²⁷

Cení se zde čas, který otec se svými dětmi opravdu stráví. Samozřejmě se nepočítá to, že se otec dívá na televizi, zatímco dítě si opodál hraje. Rozhodující je kvalita stráveného času. Dle Bakaláře je důležité, aby se otec o své děti zajímal a společně s partnerkou spolurozhodoval o jejich životě. Tzn. zajímat se, jaký měly děti den, co se jim povedlo i nepovedlo, určit kdo např. umyje nádobí, navrhne nějaký výlet. Zkrátka dokáže se zajímat o všechny aspekty života svého dítěte. ²⁸

2.8 Dospívání

Toto období je ohraničeno ukončením povinné školní docházky, volbou dalšího studia či povolání, až do doby dospělosti. Dnes se myslím hranice dospělosti trochu posouvá, není dána pouze věkem osmnácti let, tedy plnoletostí. Přibývá „mladých dospělých“, kteří stále déle zůstávají u svých rodičů, nejen z hlediska výhod, jako jsou teplá večere, sem tam kapesné, postel a někde i příjemná atmosféra. Je to dáno i dnešní ekonomickou situací, kdy např. sudovat a zároveň bydlet sám, je z finančního hlediska extrémně náročné, ne-li téměř nad lidské síly.

Rodina je důležitým zázemím, i když se od ní dospívající začíná stále více odpoutávat. Vymezuje se vůči rodičům, nastávají první střety s rodičovskou autoritou. Pro rodiče i pro děti je toto období velmi těžké, ne-li nejtěžší v jejich dosavadním společném životě. Všichni dospívající nesnášejí, když se s nimi jedná jako s dětmi, ale pokud se s nimi někdo snaží jednat jako s úplně dospělými, bouří se také (myslím, že v tomhle téměř nikdo nebyl výjimkou). Obě strany musí dospět k nějakému kompromisu, jinak může nastat dlouhodobé narušení vztahů.

Otec je v dospívání většinou důležitější pro chlapce než pro dívky. U obou však občas nastanou výkyvy ve vztahu, ať už z hlediska vymezení se vůči autoritě otce, či snahy ho nějakým způsobem upoutat nebo dokonce vyprovokovat. Dospívající syn již otce nepotřebuje tolik jako dřív, snaží se osamostatnit. Většinou dává přednost společnosti vrstevníků.

---

²⁷ BAKALÁŘ, Eduard: *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad, 2002, str. 129

²⁸ BAKALÁŘ, Eduard: *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad, 2002

Některým otcům může připadat, že už je syn nepotřebuje vůbec, je nutno si však uvědomit, že tyto zdánlivé projevy nevděku a lhostejnosti patří k věku. Mnoho otců nechápe, že syn se potřebuje vymezit vůči svému otci, právě proto, aby se mu vyrovnal. Potřebuje podporovat, aby neztrácel sebevědomí, a aby mohl rozvinout svou mužskou roli.

Dceřin vztah s otcem bývá méně dramatický, otcové mají v tomto období větší odstup vůči dcerám než vůči synům. Pro otce bývá obtížné zvyknout si na dospívání své dcery. Nevědí jak k ní přistupovat, když už není malou holčičkou. Chování otců může být velmi různorodé. Můžou svou dceru a její ženské projevy ignorovat, či naopak zdůrazňovat, což může vést až k žárlivosti na eventuální nápadníky. Dívky v době dospívání mívají pocit, že jejich otcové je nijak neovlivňují, což může být způsobeno faktem, že se jim už tolik nevěnují. Pravdou ale je, že otec funguje jako model mužské role. Vřelý a citlivý otec pomáhá dceři rozvíjet její ženskou individualitu.²⁹

---

²⁹ VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005

3. ROZVOD

Prozatím jsem se ve své práci věnovala historii vývoje otcovské role a vztahům otců k dětem v normálních fungujících rodinách s oběma rodiči. Jaký zvrat ale nastane, pokud v rodině dojde k rozvodu? Jsou děti tímto zážitkem hodně ovlivněny nebo se tzv. „rychle otrěpou“? Tyto a ještě spoustu dalších otázek se budu snažit zodpovědět. Cílem tohoto zjišťování není nějak shazovat či očerňovat matky, pouze se budu snažit zaměřovat spíše na otce a jejich vztah (pokud nějaký je) k dětem po rozvodu. Tudíž se některým tzv. „protimatkovským“ názorům zřejmě nevyhnu. Cílem není vyzdvihovat otce jakožto nejlepší pečovatele o děti po rozvodu. Jsou to ale oni, kdo o děti po rozvodu přichází daleko častěji než matky. I v případě, že se v té samé situaci ocitne žena, mělo by urychleně dojít k nápravě. Aby dítě nepřišlo ani o otce, ani o matku.

3.1 Rozvod a dítě

Příčiny rozvodu bývají různé. Může jít o první krize těsně po narození dítěte, kdy se muž nedokáže vyrovnat se změnou vztahů k partnerce, se žárlivostí a vyčerpáním. Nebo se jeden z partnerů zamiloval do někoho jiného. Ať jde již o jakýkoliv důvod, rozvod je vždy bolestnou záležitostí pro všechny zúčastněné. Proto by měl být v ideálním případě usnadněn alespoň přátelskou dohodou mezi oběma bývalými manžely. A to hlavně v případě projednávání s kým budou děti po rozvodu žít. Zda budou svěřeny do výhradní péče matky, otce, či do péče střídavé.

Děti rozvodem většinou pouze ztrácejí a nezískávají. Mnoho rodičů si říká, že alespoň nebudou vyrůstat v domě plném hádek, většina dětí by ale dala nevím co za to, aby vše bylo jako dřív. Klidně i s hádkami. Bohužel téměř všichni rodiče podceňují rozsah, závažnost a trvání traumatu, jakým rozvod je, a jeho vliv na dítě. Většina z nich sice předpokládá, že to pro dítě určité trauma je, avšak věří, že děti jsou natolik odolné, že přestojí sebevětší krize, včetně rozvodu. Někdy to může být i pravda, avšak většinu dětí rozvod hluboce zasáhne. Mohou se projevit symptomy stresu v reakci na odloučení rodičů. Děti cítí zlost, zmatenost a obavy, vyžadují více pozornosti od svých rodičů, občas i učitelů, jsou plačtivější než dříve.

U starších dětí se můžou objevit stížnosti na různé bolesti, např. břicha či hlavy. Příčinou bývá často pouhá potřeba pozornosti v důsledku ztráty či odloučení od jednoho rodiče. Někteří dospělí dokonce i po několika desetiletích přiznávají, že pro ně rozvod rodičů byl otřesnou zkušeností, se kterou se dodnes úplně nevyrovnali. Mnoho dětí si totiž klade rozvod za vinu. Myslí si, že kdyby tolik nezlobily, jejich rodiče by se k sobě vrátili. Je proto nutné vše s dítětem detailně probrat, samozřejmě s ohledem na věk. Pokud si rodiče nevedí rady, jak dítěti nejlépe situaci vysvětlit, je nejlepší obrátit se na odborníky, nebo pokud nechtějí svou situaci s někým probírat, sáhnout po odborné literatuře.

3.2 Otcovství po rozvodu

Tím nejčastějším, co děti po rozvodu ztrácejí, je otec. Stále ještě je neuvěřitelná většina dětí přidělována do výhradní péče matek. Je to způsobeno již výše popsaným „kultem mateřství“, to jest vírou, že nejdůležitější pro správný vývoj dítěte je matka. I když myslím, že jsem již dostatečně popsala, že otec není o nic horším či méněcenným rodičem než matka, je třeba to znovu zdůrazňovat, a to nejenom zde, ale hlavně našim zkosnatělým soudcům a soudkyním, sociální pracovníky nevyjímaje. Stále totiž u nás tento mýtus přetrvává. Připouštím, že někteří otcové nejsou dobrými otci, stejně tak jako některé matky (i když se zdá, že těch je méně). Mnoho otců se po rozvodu o své potomky přestane zajímat. Ne všichni jsou ale takoví, těm ostatním ale většinou není dána příležitost přesvědčit o opaku. Otec je **jiný** rodič, jiný ale neznamená horší.

Avšak i když jsou děti vychovávány svými matkami, i je vlastně částečně ztrácejí. Matky totiž musí nyní zastávat obě role. Nejen tu svoji, jak tomu bylo doposud. Bývají častěji a déle v práci, mají tedy méně času na domácnost, ale hlavně i na děti. Jsou více podrážděné a unavené, nekomunikují se svými dětmi jako dříve. Dětem tak často může přijít, že kromě tatínka, kterého vidí jednou za čas, ztrácejí i maminku. Možná jim přijde na mysl, že už je nemá ráda. Rozvod je opravdu těžký, ale rodiče by si měli častěji uvědomovat, jak se cítí děti.

Otcům se často po rozvodu změní svět ještě více než matkám a dětem. Většinou si musejí najít nové bydlení (hodně matek zůstává se svými dětmi v původním bydlišti), zařídit si ho a zvyknout si na fakt, že své děti mohou vidět pouze v soudem stanovený čas. „*Během prvních dvou let po rozvodu se obvykle otec s dětmi vidá celkem často, ale jak plynou roky, frekvence styku se snižuje. Otec se nezřídka své úlohy rodiče vzdává, zvláště v případě, že se matka znovu provdá. Bylo zjištěno, že v letech po rozvodu se s otcem pravidelně stýká jen dvacet pět procent dětí. Pokud přesto zůstane otec aktivně zapojen ve výchově, bývá tomu častěji u synů než dcer.*“³⁰ Většina lidí však více odsuzuje to, že otec na dítě neplatí alimony, než to, že se s ním nestýká.

3.2.1 Proč se muži se svými dětmi nesetkávají?

Jedním z důvodů může být jejich nedostatečné pochopení významu otcova pouta s dětmi. Dalším může být např. to, že otec akceptuje ve společnosti rozšířený mýtus, že dítě patří především k matce, a tak se svého dítěte vzdá. Avšak ti otcové, kteří o své děti chtějí bojovat, se setkávají s mnoha překážkami. Soudy jim povolují pouze minimální kontakt s dětmi. Okolí je odrazuje, snižuje jejich schopnosti: „*Přece nebudeš vychovávat dítě úplně sám. Myslíš, že na to stačíš?*“ Proto a nejen proto mnoho otců tento, zdá se, marný boj raději vzdá. I když v manželství se o své děti vzorně starali a byli milujícími rodiči. Dítě si pak může myslet, že už ho tatínek nemá rád.

Dle Warshaka³¹ byl otec v rodině zvyklý své děti vídat každý den. Večeřet s nimi, pomáhat jim se školou, vozit je na různé kroužky. Ale také hrát si s nimi a povídat. To už ale po rozvodu nemůže, protože žije jinde než jeho děti. Pokud je soudce milý, v lepším případě otcovi přidělí alespoň chvíli každý týden. Pokud není, může otec své děti vidět třeba jednou měsíčně. Těžko se dá udržet stejně hluboký vztah, jako před rozvodem. Otec se snaží většinou zaměřit na hezké zážitky, plánuje různé akce a výlety. Důležité pro něj je, aby si děti co nejvíce užily. Na „obyčejné“ věci, jaké spolu dělali dříve, již nezbyvá čas.

---

³⁰ TEYBER, Edward: *Děti a rozvod*. Praha: Návrat domů, 2007, str. 93

³¹ WARSHAK, Richard, A.: *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996

To však také vztah spíše ochuzuje. Ani děti nechtějí nijak pokazit vzácné chvíle s tatínkem. Vztahy se stávají povrchnějšími, nejsou již tak bohaté ani smysluplné jako dříve. Muži jsou vtlačeni do role návštěvníků a někteří si pak myslí, že pro své děti přestávají být potřební. A tak se vytráčí ze života svých dětí. Někteří otcové nejsou schopni překonat neustálé loučení. Aby se vyhnuli této psychické bolesti, návštěvy odsouvají nebo se jich vzdají úplně.

Omezování kontaktu mezi otcem a dítětem je ale také často zapříčiněno matkou. Některé se snaží omezit styky dětí s otcem soudním opatřením. Některé plánují na čas, kdy děti mají být se svými otci, různé zajímavé aktivity. Častým jevem je také extrémní zášť, kterou ženy ke svým bývalým mužům chovají. Odmítají pak připustit důležitost otce pro děti. Mnohé ženy setkávání nepovolí vůbec i přes rozhodnutí soudu.³² Avšak spousta matek i přes velké neshody dokáže připustit, jak je otec pro dítě důležitý. Uvědomí si, že se rozvádí pouze partneri a nikoliv děti se svými rodiči. To je dle mého názoru to hlavní. Rodiče by si tedy měli především ujasnit, že je důležité, aby dítě udržovalo kontakt s oběma svými rodiči, aby se mohlo nadále dobře vyvíjet. To samozřejmě platí v případě, že oba rodiče byli před rozvodem rodiči milujícími a nijak dítěti neubližovali.

3.2.2 Důsledky nepřítomnosti otce na psychiku dítěte

Pokud se otec nepodílí na výchově svého dítěte, ať už z jakýchkoliv důvodů, může to mít velký vliv na psychiku dítěte. Záleží to hlavně na věku a pohlaví dítěte. Největší problémy děti mívají ve škole a ve společenském životě. Bylo zjištěno, že děti, které se s otcem pravidelně nestýkají, mívají více problémů než ty, které se s otcem s určitou pravidelností vídají.

Ve škole mívají horší prospěch a častěji chybí. Nižší výkon podávají i v testech inteligence. Chlapci mívají horší prospěch v matematice a přírodních vědách. V sociálních vztazích bývají více nejistí, obtížněji navazují přátelství a nejsou tolik soutěživí. Mladší chlapci si raději hrají s děvčaty či mladšími chlapci, jsou více dětinští. Starší jsou vzpurnější vůči různým autoritám. Bývají agresivnější a impulzivnější. U dívek se většinou problémy vznikající následkem rozvodu, projevují až v dospívání.

---

³² WARSHAK, Richard, A.: *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996

Mívají potíže s navazováním milostných vztahů. Dle některých odborníků dívky přistupují k mužům příliš sebevědomě, svůj sexuální život zahajují v časném věku. Mívají také více sexuálních partnerů než dívky, které jsou se svým otcem v pravidelném kontaktu. Občas se tyto problémy přenášejí i do dospělosti a posléze do manželství. Stává se, že tyto dívky v budoucnu častěji mají nestabilní manželství, které mnohdy končí rozvodem. Dcery bez otce si většinou vybírají do manželství nezralé a sobecké partnery.³³

„Badatelé v oblasti sociálních věd spojují nepřítomnost otce ve výchově se širokým spektrem společenských problémů a vývojových nedostatků u dětí. Mezi tyto problémy patří podle výsledků četných studií-problém vzrůstu trestné činnosti u mladistvých, závislost na alkoholu a na drogách, těhotenství u nezletilých, promiskuita, vzdor vůči pravidlům, normám, zákonům a v neposlední řadě i vandalismus. Byla zjištěna úzká souvislost mezi nepřítomností otce a pravděpodobností, že dítě nedokončí školu, že se bude pokoušet o sebevraždu, že se stane obětí sexuálního zneužití, nebo že bude později nezaměstnané. Studie populace státních věznic (USA) ukázala, že jen 41% vězňených vyrůstalo se dvěma rodiči. Statistika FBI ukazuje, že chybějící otec je spolehlivějším prediktorem trestné činnosti než rasa, prostředí či chudoba. Jsme ujišťováni, že matčino pouto k jejímu dítěti je základnou vši morálky, vycházející z hodnoty či ceny života počínajícího v lůně a u prsu...jak se však vyrovnat s neoddiskutovatelnou skutečností, že přibližně tři čtvrtiny osob trestaných kriminálními činy pochází z domácností vedených ženami?“³⁴

3.3 Výhradní péče otců

V dnešních dobách jsou z 90% svěřovány děti do péče matek, zbytek pak do péče otců či jiných příbuzných. Otcí jsou děti svěřovány pouze kvůli nepřítomnosti matky, jejího nezájmu nebo neschopnosti se o ně postarat. Znamená to, že pokud mají oba rodiče stejné rodičovské kvality, stejný citový vztah k dítěti, a ono k nim, mají stejné výchovné předpoklady, ekonomické i sociální zázemí atd., jsou většinou svěřovány matkám. Děje se tak často i v případě, že otec z tohoto srovnání vychází o něco lépe. Z výzkumu Černé u sociálních pracovníků bylo zjištěno, že 95% z nich někdy navrhovalo svěření dítěte do péče otcí.

---

³³ TEYBER, Edward: *Děti a rozvod*. Praha: Návrat domů, 2007

³⁴ BAKALÁŘ, Eduard: *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: Vyšehrad, 2002, str. 143

Ve většině případů to ale bylo pouze jednou. Důvodem byl nejčastěji matčin nezáměr o dítě, alkoholismus či závislost na jiných drogách, špatná péče o dítě, nebo celkový nevhodný životní styl. Celkem často sociální pracovníce berou v potaz přání dítěte. Na otázku zda jsou ženy podle sociálních pracovníků vnímavější k potřebám dětí než muži, odpovědělo 67% spíše ano. Další otázkou bylo, zda vztah dítě-matka je intimnější než vztah mezi dítětem a otcem, zde byla odpověď sociálních pracovníků 64% spíše ano. Z toho můžeme usuzovat, že osobní postoje sociálních pracovníků mohou (ale nemusí) nahrávat při rozvodech právě matkám.³⁵

Otcové, kteří žádají svěřeni dětí do své péče, většinou reálně přemýšlejí o tom, co nastane po rozvodu. Avšak na některé situace se připravit nemohou. Protože naše společnost si na výhradní péči otců teprve zvyká, dostávají se otcové do situací plných překážek. Kupříkladu v práci se nezdá se setkávat s nepochopením nejen nadřízených, ale i spolupracovníků. Každý totiž předpokládá, že muž bude mít v životě na prvním místě kariéru, nikoliv děti. Proto většinou nepřichází žádné úlevy a pochopení pro otce, kteří musí zvládat jak svou práci, tak i péči o děti. Pokud muži např. nechtějí pracovat přesčas, o svou práci mohou rychle přijít. Nikoho nezajímá, že musí vyzvednout děti ze školky, školy či nějakého kroužku. O děti se přece má starat žena, a pokud se nestará, nechápu, proč si nenajme třeba chůvu. Nejčastěji jsou to mužští spolupracovníci, kdo tuto situaci nechápu. Někdy však i ženy, které buď mají v sobě zakořeněné přísné rozdělení mužských a ženských rolí, nebo si prošly rozvodem i situací, kdy je muž chtěl připravit o jejich děti. Tyto ženy nemají rády otce, kteří mají děti ve výhradní péči.

Dalším problémem, je přemíra úkolů a přílišná zátěž. Tento problém mají ale otcové společný s matkami, které se o své děti starají sami. Musejí se postarat o domácnost, zároveň chodit do práce. Na děti zbývá méně času. To může u některých dětí vyvolat frustraci. Takové děti bývají zlostnější a často méně zvladatelné. V těchto dobách nemá rodič nikoho, o koho by se opřel. Projevuje se i osamělost. Ženy, které by se chtěly starat o cizí děti a nechtěly své vlastní, je málo.

Finanční stránka je též velkou zátěží. Avšak oproti rozvedeným ženám bývají otcové více finančně zajištěni. Většinou jim zůstává stejné místo i plat jako před rozvodem. Ženy jsou často postiženy porozvodovým poklesem příjmů. Samozřejmě hovoříme o průměrných rodinách, někteří muži také hodně pocítují ekonomickou zátěž.

---

³⁵ ČERNÁ, Petra: *Rozvod, otcové a děti*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001

Muži, kteří se starají o své děti sami, se musí vyrovnávat s předsudky naší společnosti. Avšak Warshak tvrdí, že z některých výzkumů vyplývá, že sice nejsou o nic lepšími vychovateli než matky, ale zato ani horšími. Lépe se vyrovnávají s chováním dětí, které se snaží s rodiči manipulovat. Muži se nedají svými dětmi zmanipulovat tak snadno jako ženy. Jinak je jejich rodičovská péče po rozvodu vyrovnaná, proto by mohlo dojít v budoucnu k nárůstu počtu dětí svěřených do péče otci.³⁶

3.3.1 Děti ve výhradní péči otců

Jak už bylo řečeno, děti žijící u otce bývají stejně dobře přizpůsobeny jako děti žijící u matky. Toto přizpůsobení závisí na otcově schopnosti být efektivním rodičem, ale také zajistit dítěti kontakt s matkou a v tomto ho podporovat.

Občas se v některých výzkumech objeví závěr, že otcům by měli být svěřováni do péče chlapci a matkám zase dívky. „*Z posuzování v průměru se chlapcům daří lépe v péči jejich otců a děvčatům v péči jejich matek. Z toho vyplývá, že pohlaví dítěte je faktorem, který by měl mít významnou váhu v rozhodování o porozvodové péči,*“³⁷ Avšak jde pouze o jeden z faktorů. Vše je posuzováno v průměru. Dítě ale potřebuje více individuální přístup. Každé dítě je jiné, jinak se vyrovnává s rozvodem, má jiný vztah k rodičům. Určitě se některým chlapcům daří lépe u otce, a dívkám u matky. Některým ale právě naopak. Nic by proto nemělo být posuzováno takto paušálně, zvláště pokud jde o děti. Shoda pohlaví má prospěšné stránky, avšak je nutné poté dítěti zajistit dostatečný kontakt i s rodičem opačného pohlaví. Pokud žije např. dcera s otcem, vůbec to neznamená, že nebude dobře prospívat. Pokud bude mít dostatečný kontakt se svou matkou či jinou blízkou osobou stejného pohlaví, nemusí v jejím vývoji nastat vůbec žádné problémy. I když je shoda pohlaví důležitým faktorem při rozhodování, je pouze jedním z mnoha. Je důležité uvážit všechny. Pokud by mělo např. dojít k rozdělení sourozenců a každý bude žít s rodičem stejného pohlaví, nemusí to vždy být to nejlepší. Někteří sourozenci jsou si velmi blízcí, a rozdělit je v takovéto těžké situaci, pro ně znamená ztrátu opory. Důležité je také to, aby rodiče nemysleli, že když jsou stejného pohlaví, druhý rodič není pro dítě nutný. Nejlepší jsou vždy oba rodiče. Proto dnes narůstá počet dětí svěřených do střídavé péče.

---

³⁶ WARSHAK, Richard, A.: *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996

³⁷ WARSHAK, Richard, A.: *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996, str. 124

Ta se také musí posuzovat individuálně, není vhodná pro každou rodinu. Pokud ale rodiče mají snahu se spolu domluvit a zjistí, že by to dítě zvládlo bez potíží, je to dobré řešení. Dítě neztratí kontakt ani s jedním rodičem.

Občas se stává, že chlapci v péči otců jsou méně komunikativní a projevují méně citu. Zřejmě je to způsobeno nedostatkem kontaktu se ženami. Dívky zase někdy přebírají roli hospodyňky a starají se sami o domácnost, což také není dobré. Může se stát, že příliš rychle dospějí. Děti by sice měly pomáhat s chodem domácnosti, ale přiměřeně svému věku. Někdy, pokud matka od rodiny odešla, může být dospívající dcera pro otce připomínkou ženy, která ho opustila. Někteří otcové se s tímto těžko vyrovnávají. Když to dají dceři najevo, ta může začít být vzpurná. Záleží však vždy a především na kompetenci otce. Na tom, jakým je pro své dítě rodičem.³⁸

---

³⁸ SMITH, Heather: *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004

4. OTEC NA RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ

Péče o malé děti, je nejen v České republice, ale i v jiných zemích, tradičně v rukou žen. Ženy také nastupují na rodičovskou (mateřskou)³⁹ dovolenou v drtivé většině, zatímco muži pouze zřídka. V posledních desetiletích je však tzv. „aktivní otcovství“ více probíranou záležitostí. Řada států již zavedla opatření, jejichž cílem je zapojit více mužů do péče o děti. V Evropských státech se pohybuje podíl otců na rodičovské dovolené mezi 1-10%, netýká se to však Skandinávie. V těchto zemích je velká snaha o zapojení mužů do péče o děti, pohybuje se až kolem 40%. Přesto však i zde muži tráví na rodičovské dovolené kratší čas než ženy. V ČR muži čerpající z příspěvků na rodičovskou dovolenou tvoří asi 1%.

Dnes jsou snahy zvětšit podíl otců na výchově dětí. Nejen kvůli dětem samotným, ale i kvůli vyrovnání možností žen a mužů na trhu práce. Ženy jsou často na pracovním trhu diskriminovány, protože se očekává, že někdy budou mít děti. Když už je mají, musí s nimi být často doma kvůli nemocem a výchově vůbec. Proto mnoho zaměstnavatelů dá raději přednost muži, o kterém si myslí, že kariéra u něj bude na prvním místě. A většinou to tak bývá. Pokud by tedy více mužů využívalo rodičovské dovolené, dle některých předpokladů by došlo k narušení předpokladu, že žena je primární pečovatelkou, pomohlo by to odbourat diskriminaci na trhu práce. Možná přibude zaměstnavatelů, kteří začnou vybírat na svá pracoviště lidi s opravdovou kvalifikací. Aktivní otcovství je tak přínosem nejen pro rodinu, děti, muže a ženy osobně, nýbrž i pro trh práce, společnost i stát. Pro stát z důvodu zkrácení doby, kdy žena není aktivní na trhu práce, tudíž je méně riziková z hlediska budoucí nezaměstnanosti. Pokud se totiž na rodičovské po nějaké době oba partneři vystřídají, je to výhodné pro všechny.⁴⁰

---

³⁹ Mateřská dovolená matce zpočátku nahrazovala ušlý zisk spojený s výchovou dítěte, dnes trvá 28 týdnů při jednom dítěti, při dvou a více 37 týdnů. Později byla doplněna o rodičovskou dovolenou, následuje po mateřské, je delší, ale je méně finančně kompenzována. Tu zpravidla mohou čarpat oba rodiče. V dnešní době je už známa i otcovská dovolená, která má trvat 1 týden, ještě však není schválena.

⁴⁰ Mgr. KUNDRA, Lucie: *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. Praha: Otevřená společnost, 2009

4.1 Proč muži nečerpají rodičovskou dovolenou

I když muži ze zákona mohou čerpat rodičovskou dovolenou poměrně dlouho, málokdy tak činí. Nejdůležitější faktory ovlivňující jejich odchod na rodičovskou dovolenou jsou:

- ekonomický faktor - vliv má výše rodičovského příspěvku, pokud je nízký, je pravděpodobné, že rodič s nižším příjmem (většinou žena) zůstane na rodičovské dovolené, pokud má naopak žena vyšší příjem než muž, je pravděpodobné, že na rodičovskou dovolenou nastoupí muž
- přístup společnosti – ve většině zemí společnost stále očekává, že péči o malé děti zajišťují ženy, to se může negativně projevat v přístupu zaměstnavatelů k mužům, kteří chtějí nastoupit na rodičovskou dovolenou
- flexibilita rodičovské dovolené – vliv má i to, jak jde skloubit rodičovskou dovolenou se zaměstnáním, zda je možnost, aby se rodiče prostřídali či nikoliv
- vzdělání rodičů – v některých zemích nastupují na rodičovskou dovolenou muži s vyšším vzděláním než je průměr v populaci, v jiných zase naopak muži s nižším vzděláním než má partnerka, zčásti kvůli finančnímu ohodnocení
- postoj k genderovým rolím – pokud muž chápe rozdělení rolí na přísně ženskou a mužskou, není pravděpodobné, že by nastoupil na rodičovskou dovolenou
- podpora blízké rodiny a okolí – důležitou roli hraje fakt, zda muž zná již nějakého jiného muže na rodičovské, ale i to jak se k této problematice staví jeho blízcí, kamarádi a okolí

4.2 Situace v ČR

V Československu byla mateřská dovolená zavedena v 50. letech 20. století a trvala 18 týdnů, zpočátku však byla neplacená. Příspěvek na mateřské začal být poskytován až od roku 1970, a byl vyplácen matce pečující o dítě do jednoho roku věku, od roku 1971 byla doba vyplácení prodloužena, pokud žena pečovala ještě o starší dítě či děti. V roce 1988 byla prodloužena na tři roky, ovšem opět za podmínky, že matka pečovala o další dítě či děti.

Až do roku 1984 neměli muži nárok na poskytnutí příspěvku ze systému sociálního nebo nemocenského zabezpečení v souvislosti s péčí o dítě. Od roku 1985 do roku 1990 měl na pobírání mateřského příspěvku nárok ten muž, který pečoval alespoň o jedno dítě do dvou let věku. Nárok se ale vztahoval pouze na muže, který byl svobodný, ovdovělý, rozvedený nebo z jiných vážných důvodů osamělý a nežil se svou družkou, anebo na muže, jehož manželka nemohla ze závažných důvodů (zpravidla zdravotních) o dítě pečovat.

V roce 1990 byl nově zaveden rodičovský příspěvek, na jehož pobírání měli nárok matky i otcové, kteří pečovali alespoň o jedno dítě ve věku do tří let. Otcové sice měli nárok na pobírání rodičovského příspěvku, ale narozdíl od matek je zaměstnavatel nebyl povinen uvolnit ze zaměstnání (muži tedy museli rozvázat pracovní poměr). Rodičovská dovolená byla zavedena od roku 2001 novelou zákoníku práce (zákon 155/200 Sb.), čímž byli muži zrovnoprávněni se ženami v nároku na čerpání neplaceného volna v souvislosti s péčí o děti. Mužům tak je v případě čerpání rodičovské dovolené zaručena stejná ochrana v práci jako ženám a zaměstnavatel je musí uvolnit, pokud se muž rozhodne pečovat o narozené či osvojené dítě.⁴¹

4.2.1 Systém v ČR

Mateřská dovolená v České republice trvá 28 týdnů, v případě více narozených dětí 37 týdnů. Nesmí být však kratší než 14 týdnů s tím, že matka nastupuje na mateřskou většinou 6 týdnů před porodem. Další podmínkou je, že nesmí skončit před uplynutím šestinedělí (šesti týdnů od porodu). Od ledna 2009 může muž, který je otcem dítěte či manželem matky čerpat mateřskou v případě, že s matkou uzavřel písemnou dohodu, že bude o dítě pečovat. To lze však až od 7. týdne od porodu.

Otcovská dovolená byla schválena vládou v listopadu 2008. Měla by trvat pět dní. Zatím ji však neschválil Parlament. Těchto pět dní by bylo možné čerpat do šesti týdnů po narození dítěte. Během této doby by měla být poskytována dávka nemocenského pojištění, tzv. otcovské.

---

⁴¹ MAŘÍKOVÁ, Hana, RADIMSKÁ, Radka: *Podpora využívání rodičovské dovolené muži. Závěrečná zpráva projektu MPSV, 2003*

Na rodičovskou dovolenou má nárok otec i matka, v rozsahu o jaký požádají, maximálně však do tří let věku. Do té doby je jim zaručena ochrana pracovního místa, jinak příspěvek mohou pobírat až do čtyř let věku dítěte. Na rodičovskou dovolenou mohou nastoupit oba zároveň, příspěvek je však logicky vyplácen pouze jednomu z nich. Od začátku roku 2008 existují tři způsoby. Po 24 měsících měsíční příspěvek ve výši 11400 Kč, nebo po 36 měsících ve výši 7600 Kč, nebo po 21 měsících 7600, a po následujících 27 měsících ve výši 3800.⁴²

4.3 Čerpání rodičovské dovolené otci

Formální rovnost mezi muži a ženami sice existuje, stále ale čerpá rodičovskou dovolenou mizivé procento mužů. V roce 2007 tvořili muži 1,30% z celku. Porovnání, jaký je rozdíl mezi počtem mužů a žen pobírajících rodičovský příspěvek, je vyobrazen v tabulce 1.

Tabulka 1. – Počet žen a mužů pobírajících rodičovský příspěvek v letech 2001-2007

Rok	Počet žen	Počet mužů	Podíl žen z osob čerpajících rodičovský příspěvek	Podíl mužů z osob čerpajících rodičovský příspěvek
2001	257064	2017	99,22%	0,78%
2002	254964	2186	99,15%	0,85%
2003	253802	2334	99,09%	0,91%
2004	268360	3018	98,89%	1,11%
2005	282210	3845	98,66%	1,34%
2006	296774	3955	98,68%	1,32%
2007	326452	4316	98,70%	1,30%

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociálních věcí*

Z tabulky tedy vyplývá, že mezi léty 2001-2005 došlo k nárůstu, v roce 2006 a 2007 zase k mírnému poklesu.

⁴² Mgr. KUNDRA, Lucie: *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. Praha: Otevřená společnost, 2009

4.3.1 Jak zvýšit čerpání rodičovské dovolené otci

Rodičovská dovolená, která bude otce motivovat k čerpání rodičovské dovolené, by měla splňovat tyto podmínky:

- měla by mít část vyhrazenou přímo pro otce
- rodičovský příspěvek by měl být odvozen z předchozí mzdy
- využívání rodičovské dovolené by mělo být flexibilní (možnost čerpat rodičovskou dovolenou jen částečně a možnost měnit výši čerpání)
- měla by být kratší (cca 18 měsíců)

Současný systém bohužel nesplňuje tyto podmínky a nenabízí tak dostatečnou motivaci pro otce, kteří by mohli chtít jít na rodičovskou dovolenou. Pokud se toto v budoucnu zlepší, možná budeme svědky boomu otců pečujících o své potomky.⁴³

4.3.2 Dobré příklady z praxe

- **Norsko**

Norsko bylo po Švédsku druhou zemí, která už v 70. letech 20. století umožnila otcům zůstat s dítětem krátce po jeho narození—od roku 1977 mohl otec strávit na otcovské dovolené dva týdny. V roce 1993 Norsko jako první země zavedlo část rodičovské dovolené (čtyři týdny) vyhrazenou pouze pro otce, kterou nelze převést na matku. Dnes se systém rodičovské dovolené v Norsku skládá z rodičovské a otcovské dovolené. Rodičovská obsahuje část vyhrazenou pouze pro matku a část pouze pro otce. Konkrétně je to pro matku tři týdny před porodem a šest týdnů po porodu. Dalších šest týdnů je vyhrazeno pro otce. Zbýlých 39 do celkových 54 si rodiče naplánují dle svého vlastního uvážení. Mohou si také vybrat, zda budou na rodičovské celých 54 týdnů s tím, že budou dostávat 80% předchozího platu, nebo si ji zkrátí na 44 týdnů a příspěvek bude ve výši 100% předchozího platu.

---

⁴³ Mgr. KUNDRA, Lucie: *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. Praha: Otevřená společnost, 2009

Dnes je otcovská dovolená stále dva týdny a výše příspěvku záleží na dohodě se zaměstnavatelem. Dle statistik čerpá otcovskou dovolenou 89% otců. Stejný počet otců čerpá alespoň část rodičovské dovolené. Avšak pouze 15% z nich je na ní déle než šest povinných týdnů.⁴⁴ Ovšem i tento čas dle mého názoru může stačit na posílení vztahu otce s dítětem.

▪ Německo

V Německu proběhla reforma rodičovské dovolené v roce 2007. Jde o snahu zavést rovné příležitosti pro oba rodiče. Nemají sice zavedenu otcovskou dovolenou, avšak rodičovská je nastavena tak, aby byli otcové motivováni k jejímu čerpání.

Délka rodičovské je do tří let věku, příspěvek je poskytován pouze 12 měsíců ve výši 67% předchozího platu. Pokud ale otec čerpá z rodičovské dovolené alespoň dva měsíce, prodlužuje se poskytování příspěvku z 12 na 14 měsíců.

Změny platí teprve od ledna 2007, statistické údaje jsou tedy pouze za 18 měsíců. Avšak i za tuto krátkou dobu je patrné zvýšení počtu otců čerpajících rodičovskou dovolenou. V roce 2006 tvořili otcové 3% všech osob čerpajících rodičovskou dovolenou, v období od ledna 2007 do června 2008 byl tento podíl 13,7%. Došlo tedy k celkem úspěšnému nárůstu.⁴⁵

4.4 Táta jako máma

V roce 2006 byl natočen pro Českou televizi cyklus dokumentů o otcích, kteří se starají o děti. A to děti své, či děti příbuzných, děti hendikepované či zdravé. Jeden díl z tohoto cyklu byl věnován otcům na mateřské dovolené. Byly dělány rozhovory se třemi muži. Z rozhovorů vyplynulo následující:⁴⁶

První muž

- na počátku mu zaměstnavatel sdělil, že když chce jít na rodičovskou dovolenou, není pro něj mužem
- i když to v ČR není ještě běžná věc, je rád, že se tak rozhodl. I když vlastně rozhodly finance, protože manželka vydělává víc peněz

---

⁴⁴ Mgr. KUNDRA, Lucie: *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. Praha: Otevřená společnost, 2009

⁴⁵ Mgr. KUNDRA, Lucie: *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. Praha: Otevřená společnost, 2009

⁴⁶ SOMMEROVÁ, Olga: *Otcové na rodičovské dovolené*. Dokument České televize z cyklu Táta jako máma, 7.5.2006

- při rozhodování mu pomohl kamarád, který mu řekl, že by nechtěl přijít o to, jak dítě vyrůstá
- nevidí v tom žádné starosti ani stresy, péči o dítě si užívá
- oproti ženám má výhodu, že jemu práce okolo dítěte skončí, když manželka přijde domů. Toto většinou ženy neznají
- dojíždí za manželkou do práce na kojení, aby neztratila mléko tak brzy
- péče o dítě ho změnila po citové stránce, velmi mu vadí, když je dítěti nějak ubližováno (např. píchání uší u doktora)

Druhý muž

- on osobně negativní reakce kvůli tomu, že zůstává s dítětem doma, nezažil, jeho manželka ovšem ano
- zůstal doma i z důvodu, že jeho práce lze vykonávat z domova
- až budou mít další děti, chce přemluvit manželku, aby šla do práce opět ona
- před narozením dítěte si myslel, že zůstat doma s dítětem je mnohem jednodušší, uznává, že mnoho mužů má na to zkreslený pohled. Mají pocit, že žena je na dovolené, kdežto on vydělává. Uznává, že to žádná dovolená není
- okolí ho varovalo, že dítě představuje obrovské omezení, pro něj je to ale radost, dítě ho omezuje příjemně
- pokud se dítě směje, vyváží to i jeho nepřilíš kladný vztah k přebalování (také nemá rád natírání dítěte krémem)

Třetí muž

- ovlivnil svým rozhodnutím zůstat doma s dítětem některé své kolegy
- jeho přáním bylo zůstat doma, manželka mu vyhověla
- prvních pár týdnů mu trvalo, než si zvyknul, delší čas trvalo vytvořit si denní režim a zautomatizovat některé věci tak, aby o nich nemusel neustále přemýšlet
- dříve dělal v reklamní agentuře, nyní ale vidí stejně smysluplnou a jasnou činnost i v utírání zadku dítěte, péče o dítě ho uklidňuje

- než se dítě narodilo, měl jasnou představu, jaké by chtěl, aby bylo-hlavně zdravé, jemu podobné, aby si dokázalo užívat života, vycházelo s lidmi, mělo rádo přírodu a sport a pokud to bude holčička, aby měla některé klukovské vlastnosti
- výměnou rolí se stává, že pokud se něco děje, holčička se běží schovat k němu a ne k mámě, nejraději ale má, když jsou všichni spolu
- žena mu na začátku záviděla, že je s ní doma, byl to pro ni šok, vídat ji 24 hodin denně a pak už jen tak dvě tři, avšak když viděla u obou velkou spokojenost, smířila se s tím
- žena mu musí často připomínat, aby také šel někam s kamarády a nebyl stále doma

Z těchto rozhovorů jasně vyplývá, že pokud se muž rozhodne být se svým dítětem doma a pečovat o něj, nepovažuje to za zženštilost či dokonce ztrátu času. Všichni tři otcové se v této „nové“ roli cítí šťastni a líbí se jim. Myslím, že pokud by byli výhodnější podmínky, ještě více mužů by se této role rádo zhostilo. To může být jenom ku prospěchu dítěte i celé rodiny, protože oba rodiče si zkusí, co to znamená celodenní péče o dítě. Já osobně si myslím, že pokud se muž stará o dítě, stává se zodpovědnějším a citlivějším a snad i „lepší“ člověkem.

5. PRAKTICKÁ ČÁST

Vzhledem k názvu i obsahu celé mé práce, mi přišlo vhodné zaměřit se na vztahy otců a dětí i v praktické části. Jedním z hlavních důvodů, proč jsem se ptala nejen otců, ale i dětí, byla snaha co nejvěrněji postihnout, jak to v reálném světě opravdu chodí. Důležité také bylo odhalit, zda se literatura shoduje s praxí. Chtěla jsem zjistit, jaký mají děti na tatínky názor, zda se jim tátové dostatečně věnují atp. U otců jsem se chtěla dozvědět, jak se měnil jejich vztah k dětem od počátku těhotenství, až dodnes. Jak vše prožívali, jak se cítili. Dětem jsem pokládala i otázky týkající se rozvodu, u otců jsem zjišťovala jejich názor na otce na rodičovské dovolené.

5.1 Výzkumný problém-Hypotézy

1. Nejvíce mě zajímala skutečnost, jestli je dnešní otec schopen postarat se o své dítě naprosto sám, bez pomoci matky. To jsem zjišťovala od otců. Můj názor je, že v dnešní době otec je připraven starat se o své dítě plně a bez pomoci.

2. Otec s dětmi tráví hodně času.

3. Otec je přísnější rodič než matka, zakládá si na autoritě.

4. V dnešní době přesycené filmy již neplatí pravidlo, že otec je vzorem pro své dítě.

5. Muži dnes již nechtějí mít hodně dětí

5.2 Metodika výzkumu

Metodologie: Kvantitativní výzkum

Typ kvantitativního výzkumu: Dotazník

Typ výzkumných otázek: Otevřené i uzavřené

Metodu dotazníku jsem si vybrala, protože díky ní se dá zajistit větší počet odpovídajících (respondentů), a to za poměrně krátkou dobu. V dotazníku jsem volila povětšinou otevřené otázky kombinované s uzavřenými, na které respondenti odpovídali pouze ano/ne. Otevřené otázky dávají možnost vyjádřit přesněji svůj názor, což obzvláště u dětí je velmi cenné.

5.2.1 Výzkumný soubor

Dotazovala jsem se čtyřiceti dětí ve věku od 9 do 15 let. Z toho bylo 16 chlapců a 24 děvčat. U otců jsem zvolila kritérium dítě do 12 let, jejich počet však není tak velký, je jich 30. Jejich názory tedy budou sloužit spíše jako orientační, i když myslím, že pokud bych jich nasbírala 40, jako je dětí, v názorech a odpovědích by se příliš nerozcházeli. Většina otců totiž odpovídala velmi podobně.

Děti, které na dotazníky odpovídali, pocházely ze tří letních táborů. Jelikož se otcové nikde neshlukují jako děti, rozesílala jsem dotazník internetovou cestou za pomoci všech mých známých a kamarádů.

5.3 Analýza výsledků

Děti:

Otec z pohledu dětí:

Některé dotazy velice záležely na věku dítěte, v něčem se ale děti shodovaly i bez ohledu na věk. Na otázku, jaký je tvůj táta, mi nejvíce dětí odpovědělo, že hodný. Bylo jich 57%, zbytek vyjmenovával různé vlastnosti jako šikovný, pracovitý, starostlivý, náladový, správný. Děti z rozvedených rodin, nejčastěji chlapci odpovídali na tuto otázku spíše negativně. Jeden dvanáctiletý chlapec odpověděl, že ani neví, jaký je jeho otec, protože už ho pár let neviděl.

Další dotaz patřil právě mezi ty, které mě nejvíce zajímaly. Otázka zněla, co se ti na tátovi líbí nebo co na něm obdivuješ. 61% dětí se nejvíce na jejich otcích líbí, že jsou šikovní a pracovití. Zhruba 22% obdivuje, že si táta dokáže se vším poradit. Několik dětí napsalo, že se jim na tátovi líbí všechno a asi čtyři děti, že se jim nelíbí nic. Zajímavou odpověď napsala jedna devítiletá dívka, která tvrdí, že se jí na tatínkovi líbí, že ji nebije. Zřejmě zná děti z rodin praktikujících domácí násilí.

Zákonitě po tomto dotazu, jsem musela zjistit, co dětem na jejich otcích vadí. Většině nevadí nic, týká se to jednadvaceti respondentů. Některé děti však sdělovaly, že jejich tatínek je stále naštvaný, nervózní a unavený, a to se jim nelíbí. Zajímavostí je, že asi devět dětí odpovědělo, že jim velmi vadí, že jejich tatínek kouří.

Nad tím by se měli někteří otcové zamyslet a občas se zeptat svého dítěte, co si myslí o některých tématech. Děti z rozvedených rodin si zase občas povzdechly, že od rozvodu je jejich táta jiný, nebo si jich vůbec nevšímá.

Díky otázce, co umí táta nejlépe, jsem zjistila, že otcové zřejmě stále jen pracují, nebo alespoň o práci mluví. Téměř 48% dětí totiž odpovědělo, že jejich tatínek umí nejlépe pracovat (některé děti to nazvaly podnikat či stavět domy). 28% uvedlo, že tatínek umí nejlépe vařit, což může být pro někoho překvapivým zjištěním, myslím ale, že mužů kuchařů u nás není málo. Další činností v pořadí uváděnou mnoha dětmi bylo hraní na kytaru, občas i zpěv. Vyskytla se párkrát také odpověď, že tatínek umí nejlépe pomáhat. Jedna devítiletá holčička uvedla, že její tatínek umí nejlépe smlouvat. Zřejmě je dcerou obchodníka.

Z dotazníků jsem se také chtěla dozvědět, zda tátové a děti podnikají nějaké akce sami bez maminek. Výsledkem je, že patnáct dětí se svým tátou dělá nějaký sport, čtrnáct s ním nedělá nic, osm jezdí s tátou na výlety a tři vše dělají společně i s mámou. Těch čtrnáct dětí, které se svým tátou nedělají nic, buď nemělo zrovna žádné nápady, nebo opravdu nic nedělají, což by bylo velmi smutné. Až do této otázky to pro otce vypadalo velmi slibně, nyní však zjišťuji, že jsou otcové zřejmě málo podnikaví a kreativní.

Rozvod:

Mezi tyto otázky a následující otázku o škole, jsem vsunula šest krátkých otázek o rozvodu. Chtěla jsem zajistit, aby děti měly veselejší otázky hned před a hned za otázkami o rozvodu. Osm chlapců a pět děvčat z celkového počtu čtyřiceti dětí pochází z rozvedených rodin. I když v celku bylo dívek dvacet čtyři, jen pět jich pochází z rozvedené rodiny, kdežto z počtu šestnácti chlapců jich je z rozvedené rodiny osm. Tedy celá polovina. Je to velmi zvláštní, zdá se, jakoby se rodiče spíše rozváděli, když mají chlapce, než když mají holčičku. Další zajímavostí je věk dětí při rozvodu. Zatímco u šesti chlapců byl věk při rozvodu do pěti let, tedy velmi nízký, u děvčat je věk při rozvodu velmi různý. Pohybuje se od dvou až do třinácti let.

Děti v dotaznících naprosto potvrdily všechny statistiky ohledně porozvodové péče o dítě. Téměř 85% dětí napsalo, že žijí pouze s maminkou, pouze jedno dítě napsalo střídavou péči a jeden chlapec žije s tatínkem.

Jak často se děti vídají s rodičem, u kterého nežijí (většinou dle zjištění s otcem)? To byla další součást mého výzkumu. Pro zpřehlednění údajů poslouží tabulka

Tabulka 2. - Jak často se vídáš s druhým rodičem?

	Počet dětí
málo	1
o víkendu	2
vůbec	2
občas	3
2krát týdně	5

Nepřekvapilo mne, že někdo z rodičů má po rozvodu nového partnera. Většinou, ve třinácti případech to byl tatínek, ve dvou maminka. V jednom případě z těchto dvou to byla maminka chlapce, který žije s tatínkem. Zajímala jsem se samozřejmě i o to, jak s novým partnerem své matky či otce děti vycházejí. 6 odpovědělo, že dobře, 5 s ní/ním nevychází vůbec a dvě děti nového partnera/partnerku neznají. Jelikož tento dotazník byl zaměřen na vztah s otci, více jsem se dětí na rozvod neptala. Myslím, že získané údaje pro představu stačí.

Otec a škola:

Dále jsem zjišťovala, zda dětem pomáhá jejich tatínek se školou. Tato otázka velmi závisela na věku dítěte, protože mladší děti se vyjadřovaly téměř 100%, že jim tatínek pomáhá, kdežto starším dětem již nepomáhá. V celku tedy patnácti dětem tatínek nepomáhá, protože vše zvládají sami. Zajímavostí je, že sedmnácti dětem tatínek pomáhá s matematikou či fyzikou. Otcové jsou na tyto předměty, jak se zdá, nadanější než matky. Čtyři děti napsaly, že jim tatínek různé věci vysvětluje, další čtyři, že jim pomáhá úplně se vším. Zbylým dvěma dětem tatínek pomáhá s českým jazykem, na to jsou zase zřejmě zdatnější maminky. Jedna čtrnáctiletá dívka shrnula pomáhání jejího otce se školou slovy: „*Ano, pomáhá mi. Většinou řekne, ať se jdu učit a tím to končí.*“

Autorita otce:

Zajímalo mě také, zda jsou otcové přísnějšími rodiči než matky (tu samou otázku jsem položila i otcům samým). Přesně 37% dětí se vyjádřilo, že jejich tatínek je hodnější než maminka, 24% že je naopak přísnější. Avšak 39% dětí tvrdí, že oba rodiče jsou stejně přísní a hlavně, že záleží na situaci. To myslím, že je dobré, dětem nikdy neprospívá, když jeden rodič něco zakáže a druhý povolí. Děti jsou z toho pak zmatené. Z tohoto výzkumu vycházejí rodiče jako stejně spravedliví. Otcové jsou občas chápáni jako o trochu méně přísní, což může být způsobeno faktem, že se s dětmi méně vídají, jsou jim vzácnější a nechtějí se s nimi hádat.

Čas strávený s dětmi:

Další otázkou v dotaznících bylo, kolik času otcové tráví se svými dětmi. Dle patnácti dětí s nimi tatínek tráví hodně času, znamená to, že mimo víkend se snaží s nimi být chvíli i ve všední dny. Zde také záleží na věku, s mladšími dětmi se otec snaží být častěji než se staršími. S dalšími patnácti dětmi tráví otec čas pouze o víkendu, ve všední dny příliš pracuje. Se šesti dětmi dle jejich konstatování tráví otec málo času. A čtyři děti pocházející z rozvedených rodin tvrdí, že otec s nimi netráví žádný čas. Vyjádřily se však, že je to mrzí. Dle mého názoru přerušit úplně kontakt se svým dítětem, pokud v kontaktu nebrání matka, je nezodpovědné a svědčí to pouze o neochotě rodiče. Literatura tvrdí, že se to stává z různých důvodů, např. že otec neunes neustálé loučení, a tak se vzdá kontaktu se svým dítětem. Myslím ale, že otec by neměl své dítě takto nadobro opustit, i když mu to, že s ním už nebydlí v jedné domácnosti, „rve srdce“. Dítě si pak může myslet, že za tuto situaci nějak může, a je možné, že ho to velmi psychicky poznamená.

Jaký otec má/nemá být a jaký ve skutečnosti je:

Dále jsem se dotazovala dětí, co by jejich tatínek neměl nikdy dělat. Tyto odpovědi by si měli otcové přečíst, aby věděli, co jejich děti trápí či děsí. Bohužel, jelikož jsou dotazníky anonymní, nemůžeme se dopátrat dítěte ani otce. Jelikož je zajímavých odpovědí více, pro zřehlednění budou lepší v tabulce.

Tabulka 3. – Co by tatínek neměl nikdy dělat?

	Počet dětí
kouřit	10
opustit nás	9
někomu ubližovat	7
dělat dluhy	5
být zlý, naštvaný	4
zradit	3

Další dvě zbývající děti odpověděly trochu jinak. Holčička, jejíž rodiče se nedávno rozvedli, napsala, že její tatínek by jí neměl říkat, že se oběsí nebo si podřeže žíly. Je jasné, že tato rodina porozvodovou situací vůbec nezvládá. Otec, který takto v podstatě psychicky týrá své dítě, by měl akutně vyhledat nějakou pomoc. Možná měla rodina využít při rozvodu služeb mediátora nebo vyhledat jinou pomoc, aby se pak snáze všichni členové se situací vyrovnávali. Dítě, které musí poslouchat takovéto výhrůžky od rodiče, který má své dítě především chránit, může být do budoucna velmi psychicky poznamenána. Řešením by možná bylo najít psychologickou pomoc nejen pro dítě, ale hlavně pro otce. Další chlapec z rozvedené rodiny, jediný, který žije s otcem, zase napsal, že by ho tatínek neměl nikdy dát k mámě. V této rodině je zřejmě vše naopak než u jiných. Matka má dle zjištění přítele, se kterým chlapec nevychází, a zřejmě nevychází ani s matkou. Je to sice neobvyklé, ale stává se to. Je dobře, že když už zklame jeden rodič, má dítě alespoň druhého.

Na otázku, co si podle tebe o tobě tvůj táta myslí, mi 65% dětí napsalo, že jejich táta si myslí, že jsou hodné, šikovné, pilné, zkrátka fajn. 20% dětí vůbec nevědělo, nemělo žádné nápady. Možná to pro děti nižšího věku byla trochu těžší otázka. Pouze 15% dětí napsalo, že táta si o nich myslí, že jsou zlobivé, drzé a nespolehlivé. Dle mého názoru z toho vyplývá, že děti se svými otci mají celkem dobré a vřelé vztahy, pokud se nad tím člověk trochu více pozastaví. Jedno třináctileté děvče napsalo: „Táta si myslí, že jsem hodná holka, ale magnet na potíže.“

Poslední dva mé dotazy byly spíše pro rozptýlení dětí, aby je to neustálé vyptávání příliš nevyčerpal. Přece jen odpovídaly i velmi malé děti. Proto předposlední otázka, respektive odpovědi na ni, byly velmi humorné. Odpovědi na otázku, co od táty slyšíš nejčastěji:

dělej; nedělej to, je to nebezpečné; snaž se; uč se; jsi hodný/á; pojď domů; piješ hodně?; co by za to děti v Africe daly; zasloužíš si to; jdi spát; to je zajímavé; co holky?; běž se psem; mám tě rád; zmiz mi z očí; kam zas jdeš?

Děti tuto otázku braly velmi s humorem, tedy nijak tragicky, i když většina odpovědí není příliš povzbudivá. Dokonce doplňovaly odpovědi různými smajlíky. Můžeme z toho tedy vyvozovat, že i když rodiče, zde konkrétně otcové, své děti občas zahrnují pouze příkazy, děti si z toho berou jen to nejlepší. Zdá se, že otcové se velmi snaží působit na děti jako autority, otázkou je, jestli se jim to vždy daří. Vyjadřování pomocí pokynů je jednodušší a nevyžaduje od otce přílišné zapojení emocí. Možná je to ale škoda. Otec, který je schopen dávat najevo své emoce, je pro dítě dle mého názoru, z hlediska výchovy, cennější.

Nakonec jsem se rozhodla zjišťovat, jaký by podle dětí měl být ideální táta. Objevovaly se vlastnosti jako hodný, milý, přívětivý, spravedlivý. To uvedlo 40% dětí. Větší počet dětí však uváděl odpověď, která mě nejen překvapila, ale i velmi potěšila. Děti totiž napsaly, že ideální táta je ten jejich. A to v počtu 43%. Našli se však i tací, kteří uvedli, že ideální táta je žádný, nebo opak jejich otce. Těch bylo 10%. To byly opět děti z rozvedených rodin. Zbytek, tedy 5% tvrdí, že ideální táta by se měl starat o rodinu, a 2% napsala, že by měl mít rád maminku. Myslím, že v této otázce dopadli otcové velmi dobře, protože i děti v pubertě uváděly, že ideální táta je ten jejich. Z toho vyvozují, že vztahy mezi dětmi a jejich otci, nejsou, až na pár výjimek, vůbec špatné. Výjimky se týkají hlavně dětí z rozvedených rodin, ostatní děti psaly o svých tatíncích vcelku pozitivně. Je tedy jasné, že rozvod vždy poškozují vztahy mezi rodiči a jejich dětmi a na to by se nemělo zapomínat. Rodiče by vždy měli dbát na to, aby se rozvod dítěte pokud možno co nejméně dotkl. Měli by se vždy snažit spolu domluvit, najít možná řešení. Pokud toho nejsou schopni, měli by vyhledat pomoc, ať už výše řečeného mediátora (člověk, který nestranně a hlavně mimosoudně pomáhá řešit spory), psychologa, nebo i schopného sociálního pracovníka. Důležité je, aby dítě nikdy neztratilo kontakt s jedním z rodičů, protože jak jsem již několikrát výše uváděla, pro správný vývoj dítěte jsou velmi důležití oba rodiče. Pro zřehlednění uvedu tabulku.

Tabulka 4. – Jaký by měl táta být? (Ideální táta)

	Počet dětí v procentech
jako ten můj	43%
hodný, milý, přívětivý, spravedlivý	40%
žádný; opak mého otce	10%
měl by se starat o rodinu	5%
měl by mít rád maminku	2%

Otcové:

S odpověďmi otců byla situace poněkud složitější, než s odpověďmi dětí. U některých otevřených otázek se mi otcové rozhodli sdělit pouze ano nebo ne. U některých se rozpovídali, i když otázky byly někdy uzavřené. V celkovém hodnocení však tato „nepředvídatelnost“ otců nehraje roli. U některých otázek je téměř tolik různých odpovědí, kolik bylo respondentů. Budu je tedy uvádět spíše ve výčtu.

Na otázku zda zdědilo dítě něco po vás (otci) odpovídal téměř každý otec trochu jinak. Nijak to však nenarušuje záměr, právě naopak. Otcové dokazují, že jsou kreativní, a každý si na svém dítěti všímá a cení něčeho jiného. Šest respondentů však odpovědělo, že neví, co jejich dítě zdědilo, protože je ještě malé. Ostatní uváděli například inteligenci, paměť, smysl pro humor, hudební sluch, vzteklost, nešikovnost, netrpělivost, podobu, usměvavost, tvrdohlavost, hyperaktivitu apod. Tato rozdílnost v odpovědích svědčí také o tom, jak se otcové svým dětem věnují. V dřívějších dobách, pokud bychom tuto otázku některým otcům položili, by zřejmě spousta z nich zaváhala. Dnešní otec své dítě zná ve většině případů mnohem lépe, než znala generace našich dědečků naše otce a matky. Otázka byla spíše pro zahřátí.

Těhotenství, porod:

Těhotenství své partnerky prožívali muži vcelku bez problémů. 34% bylo nervózních, spíše na konci těhotenství, dva z nich byli dokonce nervóznější než partnerka. Necelých 43% mužů nebylo nijak rozrušeno, z nich se 6% dokonce těšilo a 12% si těhotenství snažilo užívat naplno. Někteří muži však tolik klidní nebyli, těhotenství prožívali s napětím. Napětí jako hlavní faktor uvedlo 15% mužů. Zbylých 8% otců zažívalo směsici strachu i radosti. Dle názoru jednoho respondenta trvalo těhotenství zbytečně dlouho.

Po těhotenství přichází porod, proto byla respondentům položena i otázka, zda chtěli či nechtěli být u porodu svého dítěte. Zde byla odpověď téměř jednoznačná, 86% odpovědělo ano. Důvody mohly být různé. Někteří uváděli, že chtěli podpořit manželku. Další, že je to malý zázrak, který chtěli vidět na vlastní oči. Jeden otec však měl zvláštní důvod proč u porodu být. Chtěl si ohlídat, aby mu dítě nevyměnili, jelikož jeho v porodnici vyměnili. Naštěstí to po pár dnech jeho matka zjistila. Zbylých 14% otců uvedlo, že nechtěli být u porodu, protože buď nemají rádi nemocnice, nebo krev. U otců, kteří se porodu zúčastnili, bylo jasné, že to pro ně byl velmi emotivní a nezapomenutelný zážitek.

Z toho vychází i následující otázky mapující pocity otců u porodu. Nervózních bylo pět otců. Sedm mělo strach, jak vše dopadne. Dojetí, pocit štěstí a radost, zažívalo dvanáct otců. Jeden otec zakusil velkou únavu spojenou s pocitem úlevy, když bylo po všem. Všichni však byli velmi rádi, že mohli ihned spatřit a pochovat své dítě. Respondent, zřejmě se smyslem pro humor, uvedl, že to bylo velmi vzrušující drama. Porodu se neúčastnili čtyři otcové.

Z výzkumu dále vyplynulo, že to, zda budou mít holčičku nebo chlapečka, 44% otců vůbec neřeší. Je jim to jedno. Chlapečka chtělo 34% otců a holčičku 14%. Oba dva, což zřejmě buď znamená dvojčata, nebo nejdříve jednoho a pak druhého, chtělo 8% otců. Většina z nich však dodávala, že si především přáli, aby dítě bylo zdravé. Nebyli tedy ani zklamáni, pokud se jim jejich tajné přání nesplnilo. Pouze tři otcové uvadli, že je to trochu vyvedlo z míry, avšak nyní jsou velmi rádi a nic by neměnili.

Životní změny:

Že se po narození dítěte vždy změní život, je jasné. Mě však zajímalo, jak tyto změny vnímají sami otcové. Většina samozřejmě uváděla jako zásadní změnu méně spánku, noční vstávání a méně času na koníčky i pro sebe. Z dotazníků vyplynulo, že téměř všichni otcové všechny své plány začali řídit podle potřeb dítěte. Jsou více odpovědní, častěji se zdržují doma a méně pobývají v hospodách. Přibyli jim nové starosti, ale i radosti. Mnoho otců zažívá novou, dosud nepoznanou emoci, kterou je strach o dítě. Jeden respondent tuto otázku shrnul slovy: „Jsem otcem a to stačí.“

V roli otce se devatenáct respondentů cítí skvěle, někteří dokonce lépe než dříve. Odpovědnějších je šest otců, tři se cítí dospělejší. Zbývající dva jsou velmi šťastní a zároveň hrdí na sebe i své dítě. Ocituji respondenta, který vše shrnul velmi výstižně. *„Děti jsme plánovali, byl jsem připraven. Neznám nic krásnějšího, než když se na vás dítě usměje, obejmě, nebo projeví radost, když přijdete domů. Když vás poprvé osloví, začne chodit, všechno co se mu povede poprvé je naprosto úžasný a ten pocit co u toho máte je nepopsatelný. Bohužel to malinko kazí pocit strachu o to dítě.“*

V literatuře se někdy uvádí, že otcové na své dítě po narození žárlí. Manželka se věnuje pouze dítěti a otec je odstaven tzv. na druhou kolej. To se však v mém výzkumu nepotvrdilo. Že občas žárlí, uvedl jen jeden otec, ostatní napsali, že nikoliv. Některé to ani nenapadlo, protože jim připadá přirozené, že se manželka musí starat především o dítě.

Na otázku, zda se otcům stýská po životě před narozením dítěte, opět většina odpověděla, že ne. Někteří uváděli, že jejich život má najednou jiný rozměr. Pouze osmi otcům se stýská, ale spíše jen občas. Nevím zda na tuto otázku je každý schopen odpovědět naprosto upřímně. Avšak respondent, který uvedl, že si života svobodného muže užil až až, byl myslím dostatečně upřímný.

Čas strávený s dítětem:

Otec bývá většinou doma pouze večer po práci, proto mě zajímalo, kolik otců a s čím doma pomáhá. Dozvěděla jsem se, že dvacet jedna otců pomáhá, dle svých slov, se vším. Samozřejmě vše záleží na čase, ale pokud je ho dostatek, jsou opravdu schopni pomoci se vším. Zbytek otců uváděl pouze některé činnosti jako koupání, cvičení, přebalování, učení, vyzvedávání ze školy atp. Pokud tedy otec může, snaží se zapojovat do všech aktivit nejen kolem svého dítěte, ale zřejmě i v domácnosti. Opět z toho můžeme vyvodit, že otec v dnešní době má ke svým dětem, ale i domácnosti mnohem blíže, než otec v dobách dřívějších.

Dotazem co děláte se svým dítětem jenom vy, jsem některé otce zaskočila, protože nevěděli, jak by odpověděli. Pět otců nedělá se svými dětmi nic zvláštního, co by nedělala i manželka. Snaží se dělat vše společně jako rodina. Koupání, fotbal, cyklistiku chlapské věci a dělání blbostí (výraz respondentů) napsal stejný počet otců. U každé této činnosti tři otcové. Další z uvedených činností bylo například plavání, hra na kytaru, lyžování, rybaření, cvičení, jeden otec se svým dítětem dělá eskymácký pozdrav, druhý svému dítěti okusuje nožičky. Z této spousty různých odpovědí můžeme zase usuzovat, že otcové se se svými dětmi opravdu snaží trávit čas. Proto si nacházejí i činnosti, které se svým dítětem dělají jen oni a nikdo jiný. Mají tak s dítětem něco, co potvrzuje a prohlubuje jejich vztah, co dítě nezažívá s nikým jiným, ani s matkou.

Co otcové nejraději dělají se svým dítětem, se občas lehce překrývá s předchozí otázkou. Téměř 27% otců se svými dětmi nejraději dělá blbosti, 17% si s nimi hraje a 14% se nejraději se svým dítětem probouzí či ukládá ke spánku. Mezi další aktivity oblíbené otci, se zařadilo čtení pohádek, výlety, koupání, nebo i různé sporty. Někteří dle svých slov objevují dávno zapomenuté věci. Několikrát bylo uvedeno, že otcové nejraději dělají to, co mají rádi oba (otec i dítě). Pár otců napsalo, že cenné a oblíbené je pro ně vše, co mohou dělat se svým dítětem.

Výchova:

Další otázky v dotazníku byly směřovány na výchovu. Uvedeno bylo, že většina, tedy asi 74% otců nevychovává své dítě jinak, než partnerka. Na všem se snaží společně domluvit a jít ve výchově společným směrem. Pouze asi šest respondentů uvedlo, že někdy se jim zdá jejich výchova odlišná od partnerčiny. Jako příklad bylo uvedeno, že partnerka, pokud dítě pláče, okamžitě běží a utiňuje ho. Otec by nechal své dítě trochu „zařvat“. Dva respondenti uvedli, že nejsou ve výchově tolik důslední a jsou to naopak oni, kdo dítě více rozmazluje. Tento názor však uvedli otcové, kteří mají děti ještě malé. Může se tedy zdát, že většina otců své děti chce vychovávat (a také vychovává) společně s partnerkou. Zřejmě v jejich rodinách vše funguje tak jak má. Dávají tím dobrý příklad svým dětem, které vidí, že na všem by se rodiče měli domlouvat. A pokud umějí nalézt společně řešení, občas za pomoci kompromisu, poskytují dítěti neocenitelnou zkušenost.

Dle otců jejich výchova zřejmě funguje, myslí si to dvacet tři z nich, zbývajících sedm zatím neví kvůli nízkému věku dítěte. S tím se pojí i další otázka, zda ve výchově otec působí jako „hodný“ či „zlý“. 80% uvedlo, že vždy záleží na situaci, někdy tedy vystupují jako hodní a někdy jako zlí. Ve prospěch hodného se vyjádřilo 10% otců, stejně jako ve prospěch zlého. Jeden otec výstižně napsal, že není hodný ani zlý, že je prostě táta.

Při výzkumu, zda jejich dítě má lepší dětství než měli oni, většina otců shodně uvedla, že dnes je jiná doba, a proto nelze srovnávat. Často se v odpovědích také objevovalo, že dítě má lepší dětství, protože má oba rodiče, kteří spolu žijí a vychovávají ho. Někteří si však myslí, že jejich dětství je srovnatelné s dětstvím dítěte. Z důvodů, proč mají děti dnes lepší dětství, pár otců uvedlo, že mají více hraček a ovoce.

S otázkou jsou-li otcové tolerantnější než jejich rodiče, si respondenti poradili rychle. Jedenáct si myslí, že ano, deset, že ne. Ostatní buď nevěděli, nebo uváděli, že je to zhruba tak nastejno a samozřejmě záleží na situaci.

Počet potomků:

Další děti chce mít 50% otců. 40% už další děti nechce, většina z těch, kteří to uvadli, měla již děti dvě. Zbýlých 10% zatím neví, protože je buď ještě brzy na plánování dalšího dítěte, nebo to nechávají osudu. Můžeme z toho vyvodit, že otcové si kompletní rodinu dnes představují pouze se dvěma dětmi. Je to pochopitelné, protože mít hodně dětí dnes už není moderní, a ani z hlediska finančního to není příliš výhodné, pokud svým dětem chtějí dopřát vše, co by chtěli.

Otcovská připravenost a schopnosti otce:

Na otcovství bylo dle svých slov připraveno dvacet dva otců. Údajně již bylo načase, protože „biologické hodiny neošálíte“, jak uvedl jeden respondent. Nebylo připraveno osm otců, tři z toho nebyli připraveni rozhodně. Spíše se však zdá, že to bylo z hlediska nízkého věku, kdy měli první dítě, než že by děti neplánovali vůbec. Jelikož otcové dnes mají děti v pozdějším věku a většinou plánovaně, nemusela by nastávat situace, kdy otec své dítě opustí. Rozvod samozřejmě může postihnout každého, ale častěji nastává u mladých manželů, kteří své dítě nijak neplánovali, a ani se příliš neznali. Tyto poznatky by mohly tedy také naznačovat určité zlepšení situace, která po rozvodu bývá. Určitě své dítě snáze opustí muž, který ho nechtěl, než ten, který ho pečlivě plánoval a těšil se na něj.

Postarat se o své dítě sám, například při ztrátě partnerky, je schopno dle odpovědí 97% respondentů. Pár jich sice napsalo, že by to určitě dokázali, ale bylo by jim těžko. Někteří by si na to netroufli těsně po narození dítěte, nyní už ano. Pouze jeden otec uvedl, že by to nedokázal. Pokud tedy dítě ztratí matku, ať už z jakéhokoliv důvodu, má ve svém otci velkou oporu. Možná to svědčí i o tom, že otcové alespoň v mém výzkumu, se o své děti opravdu starají ve všech směrech. Role otce je v rozpuku a na nejlepší cestě vyrovnat se matce. Ukazuje se, že kromě kojení je otec naprosto vyrovnaný s matkou. Mohlo by tedy nastat i zvýšení počtu otců na rodičovské dovolené. Toho se týká i následující otázka.

Rodičovská dovolená:

Otce, kteří jsou na rodičovské dovolené, obdivuje 50% respondentů, nejčastěji uvádějí, že jsou velmi stateční. Závidí jim 30% otců, protože by se svým dítětem chtěli trávit více času, ale kvůli práci nemohou. Mrzí je, že přicházejí o spoustu krásných okamžiků a důležitých posunů ve vývoji dítěte. Ostatní, tedy 15% vyjadřuje respekt a uvádí, že pokud partnerka vydělává více, není důvod, proč na tuto situaci nahlížet konzervativně. Pouze dva respondenti uvedli, že se jim to nezdá, a že oni sami by to nevydrželi. Odpověď jednoho otce, která nelze necitovat: „*Trochu jim závidím, na druhou stranu je to náročné. Jsou asi nedocení. Taky bych chtěl být na rodičovské dovolené, kdyby žena vydělávala takový prachy, jak já. Na pískovišti bychom se synem stavěli tunely a házeli písek do očí dětem, které by nám je bourali.*“

Jaký má být otec a jaký ve skutečnosti je:

Jaký by měl otec být, otcové zhodnotili také různě. Především by měl být kamarádský, být svým dětem oporou. Často uváděn byl otec jako autorita, ovšem aby z něj děti neměly strach. Mezi dalšími vlastnostmi byla odpovědnost, spravedlnost, tolerance, důslednost. Otec by měl svým dětem jít příkladem, měl by být hodný a věnovat se jim. Jeden otec uvedl, že by měl být jako jeho tatínek, další dva, že by měl být jako oni. Pár otců se to stále ještě snaží zjistit.

Poslední otázka byla, zda se respondenti cítí být dobrými otci. Deset otců potvrdilo, že ano, tři neví a osm doufá, že jimi jsou. Šest otců prý nechá tuto situaci posoudit svými vlastními dětmi, až budou dostatečně velké. Dva velmi upřímně uznali, že by určitě mohli být lepšími otci. Na závěr bych tedy dodala, že pokud někdo obviňuje dnešní otce, že na své děti nemají čas a nevěnují se jim, je to pravda pouze částečně. Ukázalo se, že otcové dělají, co mohou, aby byli co nejčastěji se svými dětmi. Nechtějí chybět u jejich výchovy, ani u ničeho jiného. Svě děti nejraději vychovávají společně s partnerkami. Pokud přece jen mají méně času, je to dáno dnešní uspěchanou dobou a nutností pracovat od rána do večera. Otec, který chce svou rodinu finančně zajistit, v podstatě nemá příliš na výběr. Názory otců se zdají být velmi ujasněné a promyšlené. Otcové o své děti dle výsledků pečují odpovědně a s láskou. Odpovědi jsou sice často velmi subjektivní, a některá partnerka by zřejmě uvedla, že je vše jinak, avšak záměrem bylo zjistit, co si myslí otcové. A mám pocit, že názory i úsudky otců se podařilo celkem věrně zachytit. Některé děti z nepříliš povedených rodin by mohli takovéto tatínky jen závidět.

ZÁVĚR

Má práce byla zaměřena na vztahy mezi otci a dětmi. Kvůli ještě stále trvající nadvládě matek a nadbytku informací o nich, jsem se rozhodla probádat svět otců. Literatury zaměřené na otce sice není mnoho, avšak nějaké knihy se nalézt dají. Zjistila jsem však, že některé z těchto knih čerpají jedna z druhé.

Cílem mé práce bylo hlouběji prozkoumat vztahy, které panují mezi otci a jejich dětmi, jejich kvalitu, ale i kvalitu rodinného zázemí. Snažila jsem se hledat odpovědi na otázky, které mě nejvíce zajímaly. Některé mé hypotézy stanovené na počátku praktické části, se mi potvrdily a některé nikoliv.

1. Můj předpoklad, že otec se v dnešní době dokáže postarat o své dítě sám, se mi potvrdil. Výzkum přinesl zjištění, že otcové jsou připraveni i schopni tento těžký úkol zvládnout. Z části je to dáno faktem, že o své dítě pečují již od jeho narození. Většina úkonů, které dříve musela zvládat matka sama, se dnes rozdělila. Otec je zapojen do domácích prací téměř stejně jako matka, záleží však na tom, kolik má času.
2. Hypotéza, že otcové tráví s dětmi hodně času, se potvrdila jen z části. Děti, které jsem ve svých dotaznících zpovídala, byly větší, a tak z výzkumu vyplynulo, že s nimi otec příliš času netráví. Ovšem otcové, kteří měli děti většinou malé, odpovídali jinak. Snaží se s nimi trávit tolik času, kolik jen jejich práce dovolí.
3. To, že otcové jsou přísnější než matky, se nepotvrdilo ani u dětí, ani u samotných otců. Otcové se sice snaží zakládat na své autoritě, avšak dle výpovědi dětí se jim to ne vždy daří. Tato snaha však ovlivňuje i způsob komunikace otců s dětmi. Častěji než matky dávají otcové svým dětem příkazy. Projevují také méně emocí, snaží se téměř za každou cenu neporušit svou představu „chovat se jako chlap“.
4. Předpoklad, že otec již není vzorem pro své dítě, se naštěstí nepotvrdil. Děti stále mají své otce rády. Z výzkumu vyplynulo, že děti své otce nejen obdivují, ale považují také za ideální tatínky. Zřejmě tato doba ještě není tak „zkažená“, jak jsem předpokládala.
5. Tato má hypotéza se potvrdila téměř na 100%. Výzkum ukázal, že ti muži, kteří již mají dvě děti, další nechtějí. Chtějí je pouze ti, co mají prozatím dítě jedno. Na tom není v dnešní nelehké době nic zvláštního.

Z finančního hlediska mít tři a více dětí je téměř hazard. Z hlediska celorepublikového úbytku obyvatelstva je to škoda.

Díky literatuře i zásluhou mého výzkumu, jsem došla k závěru, že nejlepší pro správný vývoj dítěte, je mít oba rodiče. Nemyslím si to však jen já, potvrzují to i respondenti z dotazníků. Otec je stejně důležitý jako matka, a i když ji nemůže ve všem plně nahradit, může ji bez problémů zastoupit, kdykoliv to situace vyžaduje. Jak vyplynulo z odpovědí dětí i otců, otec dnes umí dělat vše, co umí matka. Zároveň se ani nebojí či neštítí (přebalování) ve všem postarat o své dítě. Dle mého názoru otcovství nabírá nový, dobrý kurz.

Co mě překvapilo, bylo, že většina mužů nemá negativní názory na otce, kteří jdou na rodičovskou dovolenou. Myslela jsem, že názory na tyto otce budou vesměs pohrdavé z důvodu údajné zženštilosti této role. Ukázalo se však, že jen dva otcové s tím nesouhlasí, ostatní otce na rodičovské dovolené obdivovali, nebo jim dokonce záviděli.

Odpovědi dětí na mé dotazy ohledně rozvodu naprosto potvrzovaly, co je již dávno známo a uváděno v literatuře. Všechny byly rozvodem lehce poznamenané, několik jich ztratilo kontakt s otcí, v lepším případě se jejich vztah stal povrchním.

Co se týče potvrzeného i vyvráceného předpokladu ohledně trávení času s dětmi, myslím, že pokud je to možné, otcové by měli trávit v práci pouze tolik času, kolik je vážně nutné.

Měli by také projevovat před svými dětmi více emocí. Dnes to dělají, jen pokud jsou děti malé, postupem času tento jev ustává. Má rada zní: „Nebojte se emocí.“

PŘÍLOHY:

Příloha č. 1: Dotazník pro děti

Dotazník

Ahoj, ráda bych tě požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Týká se vztahů dětí a jejich tatínků, takže se snad při jeho vyplňování nebudeš nudit. Dotazník bude sloužit jako součást mé školní práce. Je anonymní, nebude ho číst nikdo jiný než já. Jeho vyplnění trvá asi 15 minut. Za tvůj čas a ochotu vyplnit tento dotazník ti moc děkuji.

1. Kolik je ti let?
2. Jsi kluk/holka?

3. Jaký je tvůj táta?
4. Co se ti na něm líbí (co na něm obdivuješ)?
5. Co ti na něm vadí?
6. Co umí táta nejlépe?
7. Čím by táta byl, kdyby byl zvířetem?
8. Podnikáte nějaké akce jenom s tátou? Jaké?
9. Pocházíš z rozvedené rodiny? ANO/NE
  - Kolik let ti bylo, když se tvoji rodiče rozvedli?
  - Žiješ s maminkou nebo tatínkem?
  - Jak často se vídáš s druhým rodičem?
  - Má některý z rodičů nového partnera/partnerku? ANO/NE
  - Jak s ní/ním vycházíš?
10. Pomáhá ti táta se školou? Pokud ano, v čem konkrétně?
11. Dovoluje ti víc věcí než máma nebo je naopak přísnější?
12. Kolik času strávíš s tátou ve všední den a kolik o víkendu?
13. Co od něj slyšíš nejčastěji?
14. Co myslíš, že by táta neměl nikdy dělat?
15. Co si podle tebe o tobě tvůj táta myslí?
16. Jaký by měl táta být? Ideální táta

Ještě jednou ti mnohokrát děkuji za tvé odpovědi.

Příloha č. 2: Dotazník pro otce-seznam otázek

Dotazník

Dobrý den, ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Týká se vztahů mezi otci a jejich dětmi a bude sloužit jako součást výzkumu v mé bakalářské práci. Je samozřejmě anonymní, vaše odpovědi budou použity pouze pro tuto práci. Vyplnění trvá asi 10 minut. Velmi děkuji za váš čas a ochotu tento dotazník vyplnit. Zašlete ho prosím na:
chvaterra@volny.cz

1. Kolik je vašemu dítěti/dětem?
2. Zdědilo vaše dítě něco po vás? Např. nějaké vlastnosti?
3. Jak jste prožíval těhotenství své partnerky? Byl jste např. nervózní?
4. Chtěl jste být u porodu? Proč ano, proč ne?
5. Pokud jste byl, jaké pocity jste měl, co jste prožíval?
6. Jak se vám změnil život po narození dítěte? Prosím nějaké konkrétní příklady.
7. Jak se cítíte jako otec?
8. Přál jste si chlapce nebo holčičku?
9. Byl jste zklamán/potěšen, když se to nesplnilo/splnilo?
10. Žárlil jste na své dítě, když se narodilo a partnerka se věnovala více jemu?
11. Nestýská se vám po životě před narozením vašeho dítěte?
12. Pomáháte s dítětem? S čím konkrétně?
13. Co děláte se svým dítětem jenom vy?
14. Co nejraději děláte se svým dítětem?
15. Máte pocit, že své dítě vychováváte jinak než vaše partnerka? Jak?
16. Myslíte si, že vaše výchovné metody fungují?
17. Jste vy spíše ten „hodný“ či „zlý“ rodič?
18. Myslíte si, že vaše dítě má lepší dětství než vy? Pokud ano, v čem konkrétně?
19. Jste tolerantnější než vaši rodiče?
20. Chtěl byste ještě další děti? ANO/NE
21. Máte nějakou představu, jaký by měl otec být?
22. Myslíte, že jste byl připraven stát se otcem?
23. Dokázal byste se postarat o své dítě sám, např. při ztrátě partnerky?
24. Jaký máte názor na otce, kteří jsou na mateřské dovolené?
25. Myslíte, že jste dobrý otec?

**Ještě jednou bych Vám ráda poděkovala za vyplnění dotazníku. Adresa pro zaslání:
chvaterra@volny.cz**

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- PhDr. BAKALÁŘ, Eduard, CSc.: *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha: naklad. Vyšehrad, 2002, 216 stran
- BLANKENHORN, David, G.: *Fatherless America: Confronting our most urgent social problem*. New York: Harper's Collins publisher, 1995, 328 stran
- BOWLBY, John: *Child care and the growth of love*. Harmondsworth: Penguin Books, 1965, 254 stran
- BURGESS, Adrienne: *Návrat otcovství. Jak se stát moderním otcem*. Brno: naklad. Jota, 2004, 218 stran
- ČERNÁ, Petra: *Rozvod, otcové a děti*. Praha: naklad. Eurolex Bohemia, 2001, 122 stran
- PETIŠKA, Eduard: *Staré řecké báje a pověsti*. Praha: naklad. Albatros, 2002, 216 stran
- SMITH, Heather: *Děti a rozvod*. Praha: naklad. Portál, 2004, 184 stran
- TEYBER, Edward: *Děti a rozvod*. Praha: naklad. Návrat domů, 2007, 230 stran
- VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie I*. Praha: naklad. Karolinum, 2005, 468 stran
- VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie II*. Praha: naklad. Karolinum, 2007, 463 stran
- WARSHAK, Richard, A.: *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: naklad. Portál, 1996, 238 stran
- ZOJA, Luigi: *Soumrak otců*. Praha: naklad. Prostor, 2005, 308 stran

Studie a časopisy:

- Mgr. KUNDRA, Lucie: *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. Praha: naklad. Otevřená společnost, 2009, 40 stran
- LeCAMUS, J., ZAOUCHE-GAUDRON, Ch.: *Otec a socializace nejmenších*. Praha: naklad. Portál, 2000, Psychologie dnes, č.1, ročník 6, str. 16-18
- MAŘÍKOVÁ, Hana, RADIMSKÁ, Radka: *Podpora využívání rodičovské dovolené muži*. Závěrečná zpráva projektu MPSV, 2003, Pp. 103

Jiné zdroje:

- Dr. ČERNÝ, Mirloslav: seminář z Římského práva. <http://juristic.zcu.cz>
- Prof. MUDr. GOETZ, Petr, CSc., Ústav biologie a lékařské genetiky UK, 2. Lékařská fakulta a FN Motol, z pořadu ČT: *Sama doma*, 12.3.2007
- SOMMEROVÁ, Olga: *Otcové na rodičovské dovolené*. Dokument České televize z cyklu *Táta jako máma*, 7.5.2006
- PhDr. SUCHÝ, Adam, klinický psycholog FN Olomouc, z pořadu ČT: *Sama doma*, 14.10.2008